МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ім. В.Г.КОРОЛЕНКА

НАУКОВО-ДОСЛІДНА РОБОТА ХАРКІВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ім. В.Г.КОРОЛЕНКА

Аналітичний огляд за 2001 – 2005 роки

Харків 2006

УДК 021.4(477)
ББК 78.38(4Укр)
Н-34

Науково-дослідна робота Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г.Короленка: Аналіт. огляд за 2001–2005 рр. / Уклад. Л.М.Багрянцева. – Х., 2006. – 55 с.

Видання висвітлює результати наукових досліджень, проведених ХДНБ ім. В.Г.Короленка в 2001 – 2005 роках. Вони об'єднані в чотири галузеві розділи, присвячені вивченню читання і читацьких потреб на книгу та інформацію, аналізу бібліотечних ресурсів, використанню нових інформаційних технологій та дослідженню історії бібліотек. До кожного розділу додаються списки друкованих робіт, підготовлених за результатами дослідницьких розробок.

Огляд може бути використаний бібліотечними фахівцями, науковцями, викладачами, аспірантами та студентами навчальних закладів культури.

Укладач Л.М.Багрянцева

©Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г.Короленка, укладання

ПЕРЕДМОВА

Наукова бібліотека – важлива ланка в системі інформаційного забезпечення суспільства, тому питання вдосконалення її роботи стають все більш актуальними. Цьому значною мірою сприяє науково-дослідна діяльність, основна мета якої полягає в зростанні наукового авторитету книгозбірні, підвищенні її ролі в інформаційному та культурному середовищі України. В ході наукових досліджень виникає нове знання, що дозволяє впроваджувати інновації в роботу бібліотеки, підвищувати рівень задоволення інформаційних потреб і запитів її користувачів, у тому числі віртуальних: розробляти наукові засади формування та використання фондів, зокрема на електронних носіях інформації; поліпшувати доступ до них шляхом сприяння розвиткові електронних інформаційних систем.

Головною метою ХДНБ як науково-дослідного центру з бібліотекознавства, бібліографознавства і книгознавства є одержання нових наукових даних для використання в науково-методичній, виробничій діяльності, доведення їх до бібліотечної громадськості України та зарубіжних країн.

ХДНБ ім. В.Г.Короленка як наукова бібліотека здійснює регіональні та локальні прикладні наукові дослідження, орієнтовані на проблематику, що стосується різноманітних аспектів розвитку бібліотечної галузі; координує тематику науково-дослідної роботи з бібліотеками інших систем і відомств Харкова; бере участь у розробці комплексних загальнодержавних досліджень, які очолює Національна парламентська бібліотека України.

1. Читач – основний об'єкт соціологічних досліджень

Як відомо, науковою бібліотеку робить не тільки оволодіння науковими методами формування і використання ресурсів, а й задоволення наукових потреб її користувачів, перманентне вивчення їх очікувань та запитів. Тому ХДНБ постійну увагу приділяє соціологічним дослідженням.

* * *

У 2001 році відділом організації науково-дослідної роботи (ВОНДР) було завершено розпочату у 2000 році роботу над ***загальнодержавним дослідженням „Інформаційні потреби і запити користувачів наукових бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України на документи з техніки".*** Актуальність дослідження визначається тим, що розвиток документально-інформаційних ресурсів з техніки, становлення ринку інформаційної продукції та послуг неможливі без реального уявлення про інформаційні потреби користувачів. Новизна вивчення полягає в здійсненні аналізу професійних і непрофесійних потреб і запитів основних соціальних груп користувачів 12 універсальних наукових бібліотек різних регіонів України з урахуванням сфери їх діяльності, мети запитів, видів потреб на технічну документальну інформацію.

Основна мета роботи – визначення ступеня задоволеності інформаційних потреб і запитів користувачів УНБ України на документи з техніки та рівня доступності для респондентів потрібної їм науково-технічної інформації.

У ході дослідження використовувалися такі методи збору матеріалів: анкетування, аналіз бібліотечної документації, статистично-книгознавчий аналіз вітчизняної книжкової продукції з техніки за 1997 – 1999 роки.

Базами дослідження були обрані обласні наукові бібліотеки Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Львова, Одеси, Рівного, Сум, Харкова, Хмельницького, Чернівців, а також ХДНБ ім. В.Г.Короленка та ОДНБ ім. О.М.Горького.

Аналіз відповідей респондентів на запитання 358 анкет показав, що на момент вивчення інформаційні ресурси УНБ з техніки неспроможні були повною мірою задовольнити потреби користувачів через недостатню укомплектованість бібліотек книжковою та журнальною продукцією 1997–2000 років, викликану різким зростанням цін на документи та нестачею бюджетних коштів. Чимала кількість наукової, професійно-виробничої, навчальної, патентної, довідкової технічної інформації залишається недоступною через обмежені тиражі вітчизняної видавничої продукції. Тому важливим завданням бібліотек стає забезпечення гарантованого доступу до регіональних, національних та світових інформаційних ресурсів шляхом використання можливостей Інтернет, здійснення робіт з організації локальних баз даних (створення електронних каталогів, тематичних баз даних з реферативною, фактографічною, статистичною, довідковою та оглядовою інформацією). Рекомендації дослідження мають конкретний характер і можуть бути використані базовими бібліотеками для вдосконалення цього напрямку роботи. Більш детально результати дослідження викладено у виданні (9) та статті (6).

* * *

У другому півріччі 2000 року ВОНДР розпочав ***локальне дослідження „Користувачі ХДНБ ім. В.Г.Короленка”***, яке було продовжене в 2001 році. Актуальність дослідження визначається тим, що вивчення складу читачів бібліотеки, аналіз їх інформаційних потреб і запитів є важливою умовою підвищення якості обслуговування, що завжди було найважливішим завданням бібліотек. Новизна дослідження полягала в тому, що вперше в практиці бібліотеки дослідники спробували розробити анкету, яка може бути покладена в основу щорічного опитування користувачів з метою впровадження моніторингу змін в основних читацьких параметрах (склад користувачів за їх соціальними ознаками, стан та тенденції читання і задоволення читацьких потреб та запитів).

Статистичний аналіз змін у складі користувачів ХДНБ за останні 10 років, вивчення матеріалів з досвіду провідних наукових бібліотек України дозволили зробити висновок, що пріоритетним напрямком їх діяльності стає забезпечення освітнього процесу вищої школи, робота з інформаційного обслуговування студентів. Тому вивчення вирішено було розпочати саме з цієї групи читачів.

В ході анкетування 342 студентів 26 вузів Харкова – читачів ХДНБ ім. В.Г.Короленка було виявлено, що 55% студентів звернулося до ХДНБ ім. В.Г.Короленка з навчальною метою, 78% – з науковою, тобто для написання наукових (в тому числі дипломних та курсових) робіт. Саме тому їм необхідні були фонди ХДНБ, адже вони дають можливість одержувати наукові видання зі значною хронологічною глибиною, а також видання міжгалузевої тематики, придбання яких не є профільним для вузівських бібліотек.

Анкетування дозволило зробити висновки щодо інтенсивності відвідування ХДНБ студентами різних вузів міста, виявити ступінь їх задоволеності нею, проаналізувати, як студенти оцінили якість обслуговування, зібрати їх зауваження та пропозиції. Особливої уваги було надано встановленню пріоритетної тематики запитів респондентів. Для визначення залежності тематики запитів студентів від їх навчальних потреб було проведено додаткове опитування 120 студентів ХДАК – читачів ХДНБ ім. В.Г.Короленка.

З результатами дослідження можна ознайомитися з публікації (2), крім того, вони були викладені в повідомленні „Роль ХДНБ ім. В.Г.Короленка у задоволенні запитів студентів харківських вузів" на конференції ХНУ ім. В.Н.Каразіна „Читання пам'яті К.І.Рубинського".

* * *

У межах теми „Користувачі ХДНБ ім.В.Г.Короленка" фахівцями відділу технічної літератури здійснене дослідження ***„Інформаційні потреби і запити фахівців – користувачів відділу технічної літератури на патентну документацію"***. Було проведено опитування 97 користувачів патентної інформації, проаналізовано статистичні документи відділу, виявлено думку експертів-патентознавців та працівників відділу. Зібрана інформація була опрацьована та узагальнена, зроблено практичні висновки щодо стану і шляхів оптимізації обслуговування користувачів різних читацьких груп. Вироблено пріоритети у формуванні спеціалізованого і підсобного фондів. Серед них: зручність і оперативність роботи в умовах відкритого доступу, наявність у відділі МБА, консультаційного пункту з правових питань винахідництва, використання таких комплексних форм інформаційно-бібліографічного обслуговування як Дні фахівця, Дні інформації тощо.

Респонденти висловились відносно необхідності регулярного надходження бюлетеня „Промислова власність”, придбання описів винаходів до патентів України, описів на корисні моделі Росії або хоча б реферативних бюлетенів відповідного змісту, бюлетеня „Изобретения стран мира” на CD-ROM.

Більшість опитаних висловлювались за перехід на використання інформації на оптичних дисках через те, що масиви документів на ОД завжди є комбінацією фонду першоджерел з необхідним ДПА, що значно скорочує час пошуку інформації. Усі респонденти хотіли б мати у ВТЛ ХДНБ можливість доступу до Інтернет.

* * *

У 2001 році розпочалася робота над ***регіональним дослідженням „Бібліотека у дзеркалі соціології”***, яке дозволило доповнити дані, одержані за результатами вивчення теми „Користувачі ХДНБ ім. В.Г.Короленка”, адже, впроваджуючи моніторинг основних читацьких параметрів, не можна обійти і таке питання, як оцінка читачами і громадськістю бібліотеки як соціального інституту.

Було проведено анкетування 263 студентів, які зверталися до 21 бібліотеки Харкова, в тому числі до ХДНБ ім. В.Г.Короленка, ХОУНБ, ХОЮБ, Театрально-музичної бібліотеки ім. К.М.Станіславського, районних бібліотек та до бібліотек провідних вузів міста. Воно дозволило виявити бібліотеки, до яких зверталися респонденти та ступінь їх задоволення бібліотечними фондами та бібліотечним обслуговуванням, проаналізувати, які форми інформації щодо необхідної їм літератури використовують студенти, які видання їм потрібні. Було виявлено, які додаткові платні послуги необхідні студентам.

Студенти – це категорія читачів, які через кілька років стануть науковцями або фахівцями. Чи залишаться вони читачами бібліотек і яких саме – таке питання було поставлене респондентам. Було також виявлено, що повинні зробити бібліотеки для підвищення якості своєї роботи. За результатами вивчення підготовлено повідомлення „Інформаційні потреби і запити студентів харківських вузів з позиції моніторингу” на регіональній науково-практичній конференції „Короленківські читання” та статтю (1).

* * *

В 2003 році фахівцями ВОНДР розпочато розробку довгострокового дослідження ***„Інформаційні потреби і запити користувачів ХДНБ ім. В.Г.Короленка з позиції моніторингу”***, яке передбачало проведення їх щорічного анкетування шляхом постійного збору соціологічної інформації щодо користувачів бібліотеки.

Мета дослідження – виявлення змін у структурі користувачів, їх інформаційних потребах і запитах, ступені їх задоволення. Відповідно до поставленої мети в анкеті були представлені запитання щодо самих користувачів інформації, які формулювали свої потреби, інформаційного масиву, де зосереджено необхідну респондентам інформацію, інформаційної системи як посередника між користувачем та інформаційним масивом. Вивчався рівень задоволення респондентів бібліотечним обслуговуванням, ергономічні умови роботи в ХДНБ тощо.

У 2003 році було опитано 192 респонденти, у 2004 р. – 199, у 2005 р. – 196. Проаналізовано та співставлено дані анкетування 2003 і 2004 років. Проведене вивчення дозволило прослідкувати, як змінюється попит читачів на документи з різних галузей знань, написаних українською, російською та іншими мовами, наскільки респондентів задовольняє фонд ХДНБ, як вони використовують електронні документи та можливості Інтернет тощо. Найбільше незадоволення користувачів викликане відсутністю необхідних видань або недостатньою кількістю примірників документів, що має місце через недостатнє фінансування бібліотеки, забороною копіювати окремі видання, обумовленою необхідністю збереження фондів, тривалим очікуванням необхідних документів, чергами на ксерокопіювання. Зауваження та пропозиції респондентів були детально проаналізовані та по можливості реалізовані. За результатами вивчення підготовлено статтю (3).

* * *

З недостатнім бюджетним фінансуванням бібліотек частково пов’язана ще одна проблема – впровадження платних послуг, адже кошти, одержані від їх впровадження, є для них основними позабюджетними ресурсами. Проте, надаючи ці послуги, фахівці

бібліотек виходять з того, що платні послуги не повинні шкодити основному безоплатному бібліотечно-бібліографічному обслуговуванню.

Впровадженню платних послуг сприяє і розвиток нових інформаційних технологій. Виявити структуру читацького попиту на безоплатні та платні послуги, проаналізувати, які послуги необхідно додатково впроваджувати в практику ХДНБ, оцінити якість послуг, що надає бібліотека, дозволило розпочате у 2002 році ***локальне дослідження „Інформаційні послуги ХДНБ ім. В.Г.Короленка: стан та перспекти-ви”***. Було здійснено передпрограмне вивчення, проаналізовано роботу українських та зарубіжних бібліотек з надання користувачам платних послуг, складено списки безкоштовних послуг, що надаються користу-вачам ХДНБ ім. В.Г.Короленка, та платних, у тому числі перспективних послуг. Розроблено програму і методику дослідження, опитувальний лист для проведення інтерв'ювання читачів та анкету для опитування завідуючих відділами стосовно роботи очолюваних ними відділів з надання платних послуг.

В ході дослідження респондентам було запропоновано ознайо-митися зі списками платних і безоплатних послуг, що їх надає бібліотека, і відповісти на запитання: якими з цих послуг вони користувалися, а про які не знали. Виявлено, що найчастіше користувачі зверталися до платних послуг, пов'язаних з інформаційно-бібліографічним обслугову-ванням, у тому числі підготовкою складних довідок, тиражуванням текстів з баз даних, скануванням документів тощо. Респонденти наголосили на важливості впровадження перспективних платних послуг, пов'язаних з комп'ютеризацією бібліотеки.

Анкетування показало, що користувачі бібліотеки потребують розширення асортименту платних послуг і наполягають на швидкому впровадженні перспективних послуг із запропонованого переліку 19 нових послуг. Детальніше результати вивчення викладено у статті (4).

* * *

Згідно з наказом Міністерства культури і мистецтв України за № 167 від 02.10.01. „Про „Українську бібліотечну серію” на базі Національної парламентської бібліотеки України та Державних бібліотек України для юнацтва та дітей створюється банк даних „Українська бібліотечна серія”. З метою підготовки пропозицій по включенню книг у

дану серію, планом ХДНБ на 2002 рік було передбачено розробку дослідницької теми ***„Пріоритети у попиті читачів ХДНБ”***.

Протягом року було проведене передпрограмне вивчення. Встановлено критерії відбору видань до „Української бібліотечної серії”. Розроблено програму та методику дослідження. Список книг до української бібліотечної серії складався на підставі аналізу незадоволеного та підвищеного читацького попиту; виявлялися конкретні видання, відсутні в бібліотеці; проводилось опитування експертів: вчителів української мови та літератури, викладачів ХДПУ ім. Г.Сковороди та анкетування читачів ХДНБ (заповнено та опрацьовано 397 анкет). В анкетуванні, крім ВОНДР, брали участь обслуговуючі відділи бібліотеки. Аналізувались шкільні програми з української мови та літератури, російської, зарубіжної мови та літератури тощо та коментарі до них, наведені в спеціальних журналах.

До Національної парламентської бібліотеки було надіслано два списки. До першого, що складається з 645 назв, увійшли художні твори українських письменників-класиків, сучасних авторів, твори репресованих письменників та література української діаспори. Крім художніх творів, до списку були включені публіцистичні твори (статті, есе), мемуарна література. Значне місце відведено українському фольклору, творам харківських поетів та прозаїків.

До другого списку (234 назви) увійшли книги з українознавства, історії, культури, релігії України, українського літературознавства та мовознавства. Детальніше результати вивчення викладено у статті (11).

* * *

На замовлення редакції журналу „Українська культура” ХДНБ ім. В.Г.Короленка у 2003 році провела позапланове дослідження в межах ***загальнодержавної проблеми „Читання художніх та публіцистичних творів в бібліотеках України”***. Мета дослідження – визначення кращих творів художньої літератури та публіцистики українських, російських та зарубіжних авторів, вперше виданих у 2000–2001 роках.

Актуальність і новизна дослідження полягають в одержанні оперативних даних щодо пріоритетів у читанні творів українською, російською та іншими мовами, виявленні динаміки змін у попиті на твори, написані українською мовою. Основними методами обрано анкетування та аналіз документації. Проаналізовано документи,

тематично пов'язані з досліджуваною проблемою. Проведено анкетування 100 користувачів ХДНБ. Виявлено, що за один рік кількість звернень читачів до художніх творів українських авторів збільшилася на 8%, проте вона все одно найменша у порівнянні з іншими авторами. Респондентами були названі художні та публіцистичні твори українських авторів, які вони вважають кращими. Виявлено активність читання художньої літератури різними групами користувачів, звернення респондентів до різних жанрів прозових творів тощо. Більш ретельно результати дослідження викладено у статті (7).

Сучасне життя вимагає об'єднання зусиль бібліотек різних типів і відомчого підпорядкування для більш повного забезпечення інформаційних потреб мешканців регіону. Численні дослідження, проведені бібліотеками Харкова, показали, що багатьом користувачам не вистачає фондів однієї бібліотеки і вони звертаються до кількох, використовуючи сукупний регіональний ресурс. Особливо це характерно для студентів.

* * *

У 2003 році науково-технічна бібліотека національного університету „ХПІ" і ХДНБ ім. В.Г.Короленка провели спільне ***регіональне дослідження „Студент ХПІ – читач ХДНБ ім. В.Г.Короленка"***. Метою та завданнями дослідження передбачалося виявити причини, через які студенти НТУ „ХПІ" звертаються до ХДНБ, оцінити в балах фонди обох бібліотек, систему каталогів і картотек, якість обслуговування, встановити фактори, які заважають респондентам плідно працювати в НТБ та ХДНБ.

Основним методом дослідження було обране анкетування. Опитування 400 респондентів дало змогу одержати відповіді на запитання, які цікавили дослідників, отримати зауваження та пропозиції студентів, розробити рекомендації стосовно підвищення рівня обслуговування студентів в обох базових бібліотеках.

Більш детально результати дослідження викладено у статті (8).

* * *

Позапланово, за програмно-методичною документацією, підготовленою НПБ України, у 2004 році ХДНБ ім. В.Г.Короленка взяла участь у ***загальнодержавному дослідженні „Незадоволений читацький***

попит на вітчизняну книжкову продукцію, пропозиції щодо її видання та перевидання”.

Під час дослідження було опитано 150 користувачів ХДНБ та 50 її фахівців, зібрано 224 листки обліку незадоволених читацьких запитів на книжки українських видавництв. Збір даних здійснювався у всіх структурних підрозділах бібліотеки, які обслуговують читачів.

Анкетування користувачів виявило, що тематична палітра їх незадоволеного попиту досить різноманітна, а залежність повноти задоволення запитів від освіти респондентів є зворотною: чим вища освіта, тим менша задоволеність.

Опитування фахівців бібліотеки показало, що переважна їх більшість (80%) вважає, що вони досить рідко дають відмови читачам на потрібні їм українські книжки. Серед причин відмовлень найчастіше називалися відсутність книги в бібліотеці та недостатня екземплярність.

Аналіз листків обліку незадоволених читацьких вимог дозволив виявити конкретні видання, на які були дані відмови.

Детальніше результати дослідження викладено у статті (5).

* * *

На виконання Закону України про інноваційну діяльність у 2004–2005 роках було проведено ***локальне дослідження „Наукова бібліотека як центр надання інформаційних послуг з питань інноваційної діяльності”***. Метою його було визначено удосконалення і активізацію інноваційної роботи ВТЛ та надання користувачам інформаційних послуг на допомогу використанню інновацій. Підготовлено програму і методику дослідження, розроблено і обговорено анкету для користувачів. У ході вивчення було використано кілька взаємодоповнюючих дослідницьких методів – аналіз документації, анкетування користувачів відділу технічної літератури, телефонне опитування підприємців, установ та організацій міста. Необхідна інформація збиралася у відповідних підрозділах міської та обласної адміністрації, Департаменті по зовнішніх зв’язках Східно-Європейського центру інновацій, Головному управлінні зі статистики в Харківській області, Товаристві винахідників і раціоналізаторів. Виявлено на регіональному рівні конкурентів та потенційних партнерів відділу, визначено його місце в системі інформаційного обслуговування виробництва. Були вивчені реальні потреби користувачів – науковців та винахідників, а також склад абонентів МБА ВТЛ, що

дозволило, зокрема оптимізувати комплектування фонду ВТЛ запозиченими базами даних, запланувати підготовку науково-допоміжного покажчика, залучити інноваційно-активні підприємства до користування інформаційними ресурсами ХДНБ.

* * *

У 2005 році фахівцями ВОНДР спільно зі спеціалістами Інтернет-центру було проведено ***локальне дослідження „Портрет користувача Інтернет-центру ХДНБ ім. В.Г.Короленка”***. Його актуальність обумовлена тим, що відкриття в ХДНБ ім. В.Г.Короленка Посольством США в Україні у вересні 2003 року Інтернет-центру (ІЦ) з наданням користувачам можливості безкоштовного доступу до світових інформаційних ресурсів ознаменувало собою новий рівень бібліотечного сервісу. Користувачі відразу відчули перевагу нової послуги в порівнянні з традиційними: замість пошуку інформації в каталогах, тривалого очікування потрібних видань, конспектування або вистоювання в довжелезній черзі на ксерокопіювання – миттєвий результат у вигляді електронної копії документа.

Для організації дослідження були розроблена програма і методика. Основними методами вибрано аналіз бібліотечної документації та анкетування. Сьогодні спостерігається підвищений інтерес користувачів до роботи ІЦ. Якщо у 2004 році, як показав аналіз звітної документації ІЦ, його відвідали 2149 читачів, то тільки за І півріччя 2005 року було зафіксовано 6186 відвідувань. Найбільш популярним центр є серед студентської аудиторії – 43,8%, доля фахівців становить 33,9% від загальної кількості відвідувань, а науковців – 17,6%. У науково-методичному відділі, чий комп’ютер також підключений до мережі Інтернет, кількість відвідувань становила 1075. Проте дослідників цікавили не тільки статистичні дані (кількість відвідувань та користувачів ІЦ), а й склад цих користувачів, характер їх запитів, причини звернення до ІЦ, мета та тематика пошуку тощо. Відповіді на ці запитання можна було одержати тільки шляхом анкетування. Тому й було здійснене опитування 148 відвідувачів ІЦ. З нього дослідники дізналися, чи надають користувачі перевагу саме нашому центру серед інших, чи вдається їм знайти потрібну інформацію, що заважає респондентам працювати, чи здійснюють вони пошук в електронних каталогах бібліотек, до яких сайтів та пошукових систем звертаються, як

використовують можливість віртуального спілкування тощо. 54,6% відвідувачів назвали ІЦ основним місцем свого доступу до Інтернет. 45% респондентів звертається до Інтернет від 1 до 5 років, а 37,2% – до року. Проте, незважаючи на те, що вони мають певні навички роботи, користувачі ІЦ час від часу потребують допомоги в процесі пошуку інформації, а 16,9% опитаних звертаються до працівників центру постійно. Це вимагає від останніх високого професіоналізму. Необхідно відзначити, що добір кадрів до ІЦ було проведено дуже ретельно і вони в змозі здійснити будь-який необхідний користувачам пошук в Інтернеті.

Детально результати дослідження викладені у довідці та в публікації (10).

ЛІТЕРАТУРА

1. Багрянцева Л.М. Впровадження моніторингу читацьких потреб і запитів – важливе завдання наукової бібліотеки // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2002 р. – Х., 2002. – С. 59–66.

2. Багрянцева Л.М. До питання впровадження моніторингу інформаційних потреб і запитів користувачів ХДНБ ім. В.Г.Короленка // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 30 листоп. 2001 р. – Х., 2001. – С.11–17.

3. Багрянцева Л.М. Моніторинг інформаційних потреб користувачів Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г.Короленка: перший зріз даних // Бібл. форум України. – 2004. – № 3(5). – С.25–29.

4. Багрянцева Л.М., Галюк Л.Р. Послуги наукової бібліотеки: за матеріалами наукового дослідження // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2003 р. – Х., 2003. – С. 54–61.

5. Багрянцева Л.М., Филимонова О.В. Незадоволений попит користувачів ХДНБ ім. В.Г.Короленка на вітчизняну книжкову продукцію: За результатами дослідження // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2004 р. – 2004. – С.67–74.

6. Єрофєєва Г.М. Потреби і запити користувачів УНБ України на документально-інформаційні ресурси з техніки та ступінь їх задоволення // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2001 р. – Х., 2001. – С.3–11.

7. Кисельова Л.В. Особливості попиту читачів ХДНБ ім. В.Г.Короленка на художні та публіцистичні твори // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2003 р. – Х., 2003. – С.79–82.

8. Круглова М.О., Тригуб О.В. Студенти НТУ "ХПІ" – читачі ХДНБ ім. В.Г.Короленка // Короленківські читання – 2004: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2004 р. – Х., 2004. – С.57–62.

9. Потреби і запити користувачів УНБ України на документально-інформаційні ресурси з техніки та ступінь їх задоволення: (За матеріалами загальнодерж. дослідж.) / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка; Автор-уклад. Г.М.Єрофєєва. – Х., 2001.

10. Тригуб О.В. Користувачі INTERNET-центру ХДНБ ім. В.Г.Короленка: тематика запитів // Короленківські читання – 2005: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 7 жовт. 2005 р. – 2005. – С.92–102.

11. Шалиганова А.Л. Пріоритети у попиті читачів ХДНБ ім. В.Г.Короленка // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2003 р. – Х., 2003. – С.101–107.

2. Бібліотечні ресурси (фонди і каталоги, національна бібліографія, документознавство, краєзнавство)

Значна кількість досліджень ХДНБ ім. В.Г.Короленка у 2001–2005 роках була присвячена вивченню бібліотечних ресурсів і, в першу чергу, її 7-мільйонних фондів, які є національним надбанням українського народу.

* * *

В умовах національного і культурного відродження України провідним напрямком науково-дослідної роботи бібліотеки стала участь у створенні „Друкованого зведеного каталогу української книги у фондах бібліотек та музеїв системи Міністерства культури і мистецтв України". З цією метою ХДНБ протягом 10 років проводить розробку ***загальнодержавного дослідження „Українська книга та періодичні видання у фондах державних бібліотек та музеїв України"***.

У 2001–2005 роках до НПБ України були направлені масиви бібліографічних описів: книг російською мовою, виданих на Україні (у 1798–1923 рр.), наукові описи українських стародруків, іноземних стародруків (1551–1800 рр.), українських журналів 1918–1923 років видання.

За результатами дослідження було підготовлено повідомлення, публікацію (30). Зібрані матеріали до друкованих каталогів: „Українська періодика у фонді ХДНБ: журнали (1918–1923). Вип. 2", „Пам'ятники українського друку XVI–XVIII ст. у зібранні ХДНБ", „Українські продовжувані видання у фонді ХДНБ ім. В.Г.Короленка (1805–1823 рр.). За результатами вивчення періодичних видань підготовлено статтю (28).

* * *

Регіональне дослідження „Місцеві видання з техніки до 1917 р. у фондах наукових бібліотек Харкова" було проведено у 2001 році. Фахівцями ВОНДР була підготовлена програмно-методична документація. Актуальність дослідження обумовлена тим, що серед видань з техніки кінця XIX – початку XX ст. є такі, котрі не втратили свого теоретичного або практичного значення. В той же час вони збереглися лише в обмеженій кількості бібліотек. Була поставлена мета – виявити всі місцеві видання з техніки, що збереглися в наукових бібліотеках Харкова, та підготувати зведений електронний каталог цих видань. Новизна дослідження полягає в тому, що бібліографічні покажчики дореволюційних видань з техніки, виданих у Харкові, ніколи не складалися.

Були переглянуті фонди та каталоги найбільших бібліотек Харкова – ЦНБ ім. В.Н.Каразіна, НТБ НТУ „ХПІ", та НТБ аерокосмічного університету „ХАІ". Підготовлені 1100 бібліографічних записів переглянуті та проаналізовані на предмет їх інформаційної важливості.

Проте у бібліотеки не знайшлося технічної можливості скласти зведений електронний каталог і зібраний матеріал поки залишається у картковому вигляді.

* * *

У 2000–2001 роках фахівцями ВОНДР вивчалася тема ***„Документні ресурси з техніки ХДНБ: становлення та розвиток”***. Мета 1-го етапу дослідження – виявлення та аналіз цінних та рідкісних журналів з техніки кінця XIX – початку XX ст., а також місцевих книжкових видань з техніки XVIII –XX ст., що знаходяться у фонді ХДНБ; розкриття опублікованих у журналах статей визначних вчених та статей оглядового характеру, які розкривають історію техніки та промисловості України. Результати першого етапу дослідження викладено в аналітичному огляді. За його результатами у 2001 році було підготовлено аналітично-статистичні матеріали, аналітичні описи періодичних видань з техніки XVIII–XX ст., виданих у Харкові, до каталогу краєзнавчої літератури „Харківщина” та статтю з історії перших харківських технічних журналів (31).

На другому етапі до проведення дослідження було залучено відділ технічної літератури. Вивчалась динаміка формування та використання фондів НТ і ТД з питань стандартизації. Зібрано дані щодо використання нормативно-технічної документації різними групами користувачів ХДНБ. Виявлено високу обертаність цих фондів – 4,5. Підготовлено висновки та пропозиції щодо поліпшення роботи з цими документами.

* * *

У 2001 році відділом зберігання фондів завершено перший етап розпочатого в 1999 році дослідження ***„Фізичний стан газетного фонду ХДНБ ім. В.Г.Короленка (1918–1930 рр.)”.*** Актуальність дослідження полягає в тому, що газетний фонд ХДНБ містить унікальні зібрання вітчизняних газет, які широко використовуються. Тому важливо виявити повноту комплектів газет, інтенсивність їх використання, оцінити фізичний стан, забезпечити їх збереження для наступних поколінь читачів.

Було переглянуто 748 комплектів газет (59 000 од.). Результати перегляду заносились до картотеки, в якій відображені: назва газети,

територіальна приналежність, хронологія, фізичний стан, повнота комплекту та мова видання. Було розроблено заходи зі збереження газетних фондів шляхом поступового переводу колекції української преси на мікроносії інформації, їх оцифрування, визначено черговість реставрації та мікрофільмування газет тощо.

За результатами вивчення підготовлено матеріали до картотеки фізичного стану газет за період з 1918 по 1930 рр., довідку, повідомлення та статтю (6).

Того ж року розпочався другий етап дослідження, присвячений центральній пресі – ***„Фізичний стан газетних фондів ХДНБ: централь-на преса: 1919 –1930 рр.)”***, який був завершений у 2003 році.

Було переглянуто 27 468 од. (334 комплекти) центральної преси. Виявлено, що 61 підшивка газет потребує оправлення, а 33 – більш складних реставраційних робіт, тому необхідно на деякий час обмежити їх використання і перевести на мікроносії.

Для бібліотеки, що виконує функцію постійного зберігання газет, велике значення має повнота колекцій. Аналіз показав, що у фонді відсутні 1508 од. газет. Це становить 5,4% до кількості переглянутих номерів. Складено перелік відсутніх номерів газет, розпочато роботу з ліквідації лакун.

Виділено комплекти газет, які представлені лише одним роком. Зібрати їх за всі роки існування видання проблематично, тому питання про доцільність зберігання буде вирішуватися у координації з ЦНБ ХДУ та бібліотеками-депозитаріями України.

Здійснена робота дозволяє також визначити обсяги профілактичних, консерваційних та реставраційно-відновлювальних робіт зі збереження газетних фондів та відповідно планувати заходи з матеріально-технічного, технологічного та кадрового забезпечення всього комплексу робіт, пов’язаних із забезпеченням збереження обстежених фондів.

За результатами дослідження створюється комп’ютерна база даних фізичного стану газетного фонду. Складено організаційні плани поступового переводу на мікроносії 26 назв дореволюційних газет, 15 назв української преси та 20 назв центральної преси. Підготовлено довідку.

* * *

У 2000–2002 роках у бібліотеці проводилося два ***локальні дослідження*** краєзнавчої тематики: ***„Періодична преса як першоджерельна база з краєзнавства”*** та ***„Книжкові видання з***

питань української культури у фонді ХДНБ”. Актуальність дослідження полягає у необхідності більш активного бібліотечно-інформаційного забезпечення українознавства, сприяння розвиткові української культури, мови, збереженню національних традицій. Мета досліджень – вивчення та аналіз українознавчих видань та видань з питань української культури, що знаходяться у фонді ХДНБ ім. В.Г.Короленка, розкриття їх складу.

Проведено аналіз складу журнального фонду та здійснено опрацювання de vizu українознавчих журналів (для уточнення наявності в них інформації українознавчої тематики), переглянуто каталоги ХДНБ та бібліографічні посібники. Здійснювалося наукове та бібліографічне опрацювання книжкових видань. Одержаний масив даних узагальнено в картотеці, яка стала важливою інформаційною базою з українознавства, джерелом інформації для науковців та фахівців. До неї було віднесено лише ті періодичні видання, в яких українознавча тематика становила не менше 80%.

За інформаційною картотекою українознавчих видань було здійснено аналіз складу журнального фонду, підготовлено аналітично-статистичні та підсумкові матеріали, занесено на електронні носії бібліографічний список періодичних видань з українознавства.

Збір даних у дослідженні „Книжкові видання з питань української культури у фонді ХДНБ ім. В.Г.Короленка” здійснювався шляхом перегляду читацького систематичного каталогу та виявлення у ньому українознавчих видань, які присвячених питанням української культури, видатним діячам на науковцям, які зробили вагомий внесок у її розвиток. До уваги були взяті тільки ті видання, в яких українознавча інформація містилася в 100% обсязі. Аналіз виявленого масиву бібліографічних даних дозволив одержати нову інформацію про видання з педагогіки, виховання та освіти на Україні.

* * *

Одну з важливих галузевих колекцій бібліотеки становлять документи з питань бібліотечної науки та практики. У 2001–2002 роках відділом науково-методичної роботи було проведено локальне дослідження ***„Документний фонд ХДНБ ім. В.Г.Короленка з бібліотечної справи, бібліотекознавства, книгознавства”***. Вивчалися документи,

видані до 1917 р. Головним виконавцем був науково-методичний відділ, а співвиконавцем – ВОНДР.

Мета дослідження – виявлення названих видань та їх всебічне розкриття. Актуальність дослідження обумовлена тим, що в роки незалежності України великого значення надається відтворенню правдивої історії країни, в тому числі виявленню та аналізу документів з питань бібліотечної науки та практики, характеристиці їх історико-культурної і наукової значущості.

Бібліографічне опрацювання з питань бібліотекознавства, бібліографознавства здійснювалося на основі довідково-бібліографічного апарату ХДНБ. Були переглянуті друковані каталоги ХДНБ, видані у 1887–1913 роках, розділи „Книга. Книгознавство", „Бібліотечна справа", „Бібліографія, бібліотекознавство" систематичного каталогу ХДНБ, „Каталог книжок українською мовою Харківської громадської бібліотеки", друкований каталог „Библиография периодических изданий Росии. 1901–1916", каталог Н.М.Лісовського „Русская периодическая печать. 1703–1900", бібліографічний посібник „Бібліотечна справа Харківщини до 1917 року" (Х., ХДНБ, 1999. – 480 с.) тощо. Було відібрано та здубльовано 1500 од. записів, на основі яких створено робочу картотеку. Дані, наведені в ній, звірялися з ГАК ХДНБ. Видання опрацьовані „de vizu" (близько 700 прим.) з метою визначення їх змісту, цільового призначення, культурної і наукової цінності.

За результатами дослідження підготовлено узагальнюючу довідку, друкований каталог наявних у ХДНБ видань з бібліотечної справи, що вийшли друком до 1917 року, повідомлення на науково-практичній конференції „Короленківські читання", статті (21–26).

* * *

П'ятдесятитисячний фонд рідкісних та цінних видань і рукописів ХДНБ ім. В.Г.Короленка вміщує чимало пам'яток, які мають світове значення, – інкунабулів і палеотипів, первісток українського друку. Так, бібліотека володіє унікальним зібранням книг кирилівського і латинського шрифтів, виданих на Україні у другій половині XVI–XVIII ст. (понад 740 видань, майже 1 тис. примірників). До комплексних пам'яток великого історико-культурного значення, які потребують наукового розкриття, належать також книжкові зібрання видатних діячів науки та культури. До складу особистих бібліотек можуть входити

стародруки, інші особливо рідкісні та цінні видання, відсутні у фондах найбільших державних книгозбірень.

Постійний аналіз фонду рідкісних видань і рукописів здійснюється шляхом проведення довгострокового ***локального дослідження „Колекції пам'яток друку та писемності у фондах ХДНБ: вивчення та розкриття"***. Протягом п'яти років здійснено збір та опрацювання даних щодо складу таких колекцій відділу:

2001 рік

1. Українські стародруки

Матеріали до повідомлення „Євангеліє у рукописах XIV-XVII ст. і стародруках з колекцій ХДНБ" на книгознавчих читаннях ХДНБ; повідомлення „Зібрання українських стародруків ХДНБ: склад та особливості колекції" на книгознавчих читаннях НБУВ; до статті „Українські стародруки у фондах ХДНБ: до характеристики колекції".

2. Зібрання інкунабулів ХДНБ

Матеріали до повідомлення „Інкунабули і палеотипи ХДНБ: склад та особливості колекцій" на книгознавчих читаннях ХДНБ, статті (16), зведеного каталогу першодруків, що зберігаються в бібліотеках та музеях України.

3. Пам'ятки писемності та друку ХДНБ

Матеріали до видання „Еліта України XX ст.: національний реєстр особових фондів. Міжархівний довідник"; повідомлення „Списки Євангелія (XIV–XVII ст.) у фондах ХДНБ" на книгознавчих читаннях ХДНБ; повідомлення „Зібрання українських метричних книг XVIII–XIX ст. та їх наукове значення" на конференції „Короленківські читання".

4. Епістолярна спадщина академіка О.І.Білецького

Матеріали до видання „Архівні фонди ХДНБ. Вип. 1. О.І.Білецький".

5. Рід Максимовичів

Матеріали до повідомлення „Максимовичи та їх місце в історії української культури" на книгознавчих читаннях ХДНБ.

6. Б.Чичибабін

Матеріали до повідомлення „Архівні матеріали про життя та творчість Б.Чичибабіна у фондах ХДНБ" до 7-мих Чичибабінських читань".

7. С.М.Булгаков

Матеріали до статті (35).

8. Інші колекції у фондах ВРВР

Матеріали до історико-книгознавчого есе (37); повідомлень „Каразінські автографи та прижиттєві публікації у фондах ХДНБ", „Анонімні автори XVIII–XX ст." до „Бібліографічних читань пам'яті Е.С.Беркович"; повідомлення „Слов'янські книги у бібліотеці Стефана Яворського" до книгознавчих читань, присвячених 420-річчю Острожської Біблії".

2002 рік

1. Рукописи, інкунабули, палеотипи

Матеріали до повідомлення „Наукові засади опису стародруків для Державного реєстру національного культурного надбання" на науковій конференції „Професійний імідж бібліотекаря інформаційного суспільства".

2. Українська книга та пам'ятки українського друку XV–XVII ст. у зібраннях ХДНБ

Матеріали до повідомлення „Видання Івана Федорова у харківських зібраннях" на науково-практичній конференції „Короленківські читання; наукові описи до зведеного каталогу української книги та друкованого каталогу „Пам'ятки українського друку XVII-XVIII ст. у зібраннях ХДНБ".

3. Апокрифічні та псевдоепіграфічні пам'ятки у фондах ХДНБ

Матеріали до видань „Книга Єноха" та „П'яте Євангеліє".

4. Вітчизняні філософи та історики XIX – початку XX ст.

Матеріали до біобібліографічного нарису у виданні: Тарлє Є.В. Наполеон: Талейран. – М., 2003.

2003 рік

Підготовлено матеріали до статті (22), проведено збір, опрацювання, аналіз та узагальнення даних щодо складу наступних колекцій:

1. Рукописні книги
2. Стародруки XVIX–VII ст.

Матеріали до Державного реєстру національного культурного надбання; матеріали до статті (12).

3. Українські стародруки XVIX–VIII ст.

Наукові описи до друкованого каталогу „Пам'ятки українського друку XVI–XVIII ст. у зібраннях ХДНБ".

4. Пам'ятки античної літератури у фондах ХДНБ

„Античність: Давня Греція та Рим. Джерела": Бібліогр. список до „Енциклопедії античності".

5. Українські метричні книги XVII–XIX ст.

Матеріали до статті.

6. Українська екстеріорика

Матеріали до статті (27).

7. Історіографічні праці М.В.Ломоносова

Матеріали до огляду прижиттєвих публікацій „Історіографічні праці М.В.Ломоносова".

2004 рік

1. Стародруки XVI–XVIII ст.

Матеріали до Державного реєстру національного культурного надбання

2. Українські стародруки XVIX–VIII ст.

Наукові описи українських стародруків до друкованого каталогу „Пам'ятки українського друку XVI–XVIII ст. у зібраннях ХДНБ". Матеріали до статей (14, 19).

3. Рукописні книги, архівні документи, особові архівні фонди та особисті книжкові зібрання видатних діячів науки та культури

Матеріали до особового фонду поета Дмитра Кленовського, до біографічного нарису та видання з його літературної спадщини. Матеріали до статей (9, 13).

4. Пам'ятки античної літератури у фондах ХДНБ

Бібліографічні матеріали до „Енциклопедії античності".

5. Духовна література XIX ст. у фондах ХДНБ

Матеріали до статті (34).

6. Рідкісні та цінні видання з історії військової справи у фондах ХДНБ

Матеріали до біографічного нарису про героя Вітчизняної війни 1812 р. В.В.Орлова-Денисова (3).

2005 рік

1. Видання кириличного друку XVIX–VIII ст.

Матеріали до Державного реєстру національного культурного надбання.

2. Іноземні стародруки (1551–1800 рр.)

Матеріали до Державного реєстру національного культурного надбання.

3. Наукові описи українських стародруків

Матеріали до друкованого каталогу „Пам'ятки українського друку XVI–XVIII ст. у зібраннях ХДНБ".

4. Особові архівні фонди діячів вітчизняної науки та культури

Матеріали до повідомлень: „Матеріали з особистого архіву Ігнація Даніловича у фондах ХДНБ ім. В.Г.Короленка"; „В.Колокольцев: невідомі матеріали з історії життя та діяльності архімандрита Тавріона Батозького"; „Ірина Василівна Шашкова-Знаменська (1918–1987) – поет, бібліотекар, бібліограф"; матеріали до статті (12).

5. Колекція рідкісних та цінних періодичних видань ХДНБ

Матеріали до наукового опису.

6. Анонімні видання у фондах ХДНБ

Атрибуція, матеріали до наукових статей „Анонімні видання у фондах ХДНБ ім.В.Г.Короленка", „З історії анонімних видань анонімного письменника XIX ст. А.М.Муравйова".

Не дивлячись на значний обсяг проведеної роботи, вивчення колекцій ХДНБ ім. В.Г.Короленка буде продовжуватися і надалі, бо тема ця ще далеко не вичерпана.

* * *

У 2003–2004 роках за рекомендацією НПБ України ВОНДР разом з відділом комплектування фондів здійснювали розробку теми ***„Комплектування обов'язковими примірниками документів України: повнота їх надходження до ХДНБ ім. В.Г.Короленка"***. Актуальність дослідження полягала у тому, що у травні 2002 року постановою Кабінету Міністрів за № 608 до переліку суб'єктів, що одержують обов'язків примірник (ОП) творів друку, була віднесена і ХДНБ ім. В.Г.Короленка. Проте на час проведення дослідження відсилка до

бібліотеки обов'язкового примірника творів друку здійснювалася не усіма видавництвами. Тому виявлення прогалин у фонді, які утворилися внаслідок цього, стало одним із завдань дослідження. Крім того, воно мало вирішити такі завдання: виявити видання, які вийшли у 2002 році, проаналізувати видовий, галузевий та мовний склад ОП, адже відомо, що з початком одержання бібліотекою обов'язкового примірника творів друку, склад її поточних надходжень формується майже автоматично і цілком залежить від видавничої політики.

У 2003 році було проаналізовано літературу, присвячену цим питанням, проведено бесіди з фахівцями відділів комплектування та обробки фондів, підготовлено програму і методику дослідження, в якій об'єктом дослідження було визначено періодичні видання як найбільш актуальні для користувачів наукової бібліотеки. Виявлено повноту їх надходження до ХДНБ в залежності від виду журналів: наукові, науково-виробничі, довідкові, науково-популярні, офіційні, виробничо-практичні, літературно-художні, громадсько-політичні, реферативні та рекламні. Виявлено назви журналів, які надійшли до бібліотеки з найбільшою та найменшою повнотою. Газети були проаналізовані за такими групами: всеукраїнські, Харківські обласні, міські та районні.

У 2004 році аналізувалися „Картотека відмов читачам", „Картотека замовленої літератури", вивчався журнал обліку незадоволеного попиту на журнальну продукцію відділу комплектування фондів. Відібрано журнали, видані в Україні протягом 2002–2003 років, які були потрібні читачам ХДНБ, але в бібліотеці відсутні. Виявлено часописи, що надходять нерегулярно, складено таблиці, які характеризують динаміку надходження українських журналів та містять дані про галузі знань, до яких належать вітчизняні журнали, що надходять до ХДНБ нерегулярно.

За результатами вивчення підготовлено довідку, повідомлення на регіональній науково-практичній конференції „Короленківські читання" та статтю (32).

* * *

У 2005 році за програмно-методичною документацією, підготовленою НПБ України, ХДНБ брала участь у ***загальнодержавному дослідженні „Комплектування фондів бібліотек вітчизняними науковими і виробничо-практичними журналами у галузі економіки і права"***. Фахівцям ХДНБ було заповнено таблиці, які надавали необхідну

статистичну інформацію щодо складу даного фонду, джерел надходження періодичних видань, стану їх комплектування тощо. Проведено анкетування 100 користувачів та проаналізовано читацькі вимоги, що надійшли за три місяці, складено списки часописів, які за цей час не видавалися жодного разу. Всі ці матеріали надіслані до НПБУ, а також здубльовані і проаналізовані, щоб виявити картину, характерну для ХДНБ.

Газети і журнали – важливе джерело одержання оперативної інформації, а економіка і право – галузі знань, які, як показує практика та проведені вивчення, користуються підвищеним попитом користувачів. Саме тому вони стали об'єктом дослідження.

У наш час, коли через недостатнє фінансове забезпечення можливості бібліотек у придбанні нової літератури доволі обмежені, дуже важливо, відбираючи видання для комплектування, зважати на їх наукову цінність та попит на них. У зв'язку з тим, що журнали з економіки та права користуються значним попитом, передплата на них з 2000 до 2005 р. зросла у 2,8 рази, з 27 назв до 75. За цей же час кількість журналів з економіки, отриманих як обов'язків примірник, збільшилась з 17 до 45 назв, тобто у 2,8 рази. Також значно збільшилось надходження журналів правової тематики у складі обов'язкового примірника: у 2003 році – 16, у 2005 – 31, що дозволило зменшити передплату журналів з економіки та права.

Протягом 3 місяців з відділу зберігання фондів було видано 187 журналів з економіки та 244 – з права. Серед журналів з економіки найбільшим попитом (понад 100 звернень) користувалися „Фінанси України", „Экономика Украины" та „Бюлетень Національного банку України", а з права – „Право України".

Більш детально з результатами дослідження можна ознайомитися у статті (1). Крім того, було підготовлено повідомлення на науково-практичній конференції „Короленківські читання".

* * *

У 2005 році відділом організації НДР було здійснене ***локальне дослідження „Система каталогів і картотек ХДНБ ім. В.Г.Короленка: стан та шляхи модернізації".*** Проведено передпрограмне вивчення, підготовлено програму та методику дослідження.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що у великій науковій бібліотеці, в якій фонди розташовані за форматно-порядковою системою, ефективність їх використання безпосередньо залежить від постійного вдосконалення пошукового апарату. В той же час ведення каталогів і картотек потребує значних трудових та матеріальних витрат, тому дуже важливо обмежити дублювання в них інформації, яке посилилося у зв'язку зі створенням електронного каталогу.

Мета дослідження – модернізація пошукового апарату бібліотеки, оптимізація його складу, економія матеріальних та трудових ресурсів ХДНБ ім. В.Г.Короленка.

Серед завдань дослідження були такі: вивчення використання всіх складових системи каталогів і картотек бібліотеки з урахуванням освітнього рівня користувачів, їх фаху та мети звернення до ХДНБ; виявлення причин незадоволення користувачами окремими каталогами та картотеками; визначення переліку традиційних каталогів та картотек, які в умовах функціонування електронного каталогу можна законсервувати тощо.

Основними методами дослідження були вибрані аналіз бібліотечної документації та анкетування. У досліджені взяли участь всі відділи ХДНБ, які мають каталоги та картотеки. Респондентам був наданий список каталогів і картотек бібліотеки з проханням визначити, які з них вони використовують у роботі, оцінити ступінь задоволення їх якістю, перелічити, які труднощі виникають при роботі з ними тощо.

З результатами поведеного вивчення можна ознайомитися у публікації (7). Крім того, були підготовлені довідка, повідомлення на науково-практичній конференції „Короленківські читання", та повідомлення на засідання секції вченої ради ХДНБ з удосконалення системи каталогів і картотек. Розроблено рекомендації з вдосконалення роботи з каталогами та картотеками бібліотеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Багрянцева Л.М., Филимонова О.В. Журнали з економіки та права у фондах ХДНБ ім. В.Г.Короленка: склад та використання // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ – 2005, 7 жовт. 2005 р. – Х., 2005. – С.102–110.

2. Багрянцева Л.М., Чегринець М.М. Систематичний каталог ХДНБ ім. В.Г.Короленка в умовах впровадження нових інформаційних технологій // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ – 2005, 7 жовт. 2005 р. – Х., 2005. – С.88–92.

3. Быков В.Г. Портрет в пороховом дыму: В.В.Орлов-Денисов // Император. – 2003. – № 5. – С.34–36.

4. Войславський Л. Бердичівські стародруки у фондах Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г.Короленка // Волинь – Житомирщина: Іст.-філол. зб. з регіон. проблем. – 2000. – № 5. – С.134–156.

5. Дмитрієва О.М., Рябцева О. Книжки з особистих бібліотек діячів української діаспори у фонді екстеріорики ХДНБ ім. В.Г.Короленка // Особисті книжкові колекції та особові фонди діячів української діаспори в бібліотеках та архівах України: Зб. матеріалів конф. / Нац. ун-т „Києво-Могилянська акад.”, Нац. парламент б-ка України. – К., 2004. – С.59–66.

6. Задорожнюк М.М., Михайленко В.М. До характеристики складу та фізичного стану українських газет за період 1918-1930 рр. // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2001 р. – Х., 2001. – С.37–44.

7. Кисельова Л.В. Система каталогів і картотек ХДНБ ім. В.Г.Короленка очима її читачів // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 7 жовт. 2005 р. – 2005. – С.84–88.

8. Лосиевский И.Я. Автографы В.Н.Каразина в фондах ХГНБ им. В.Г.Короленко / „Я смею стать перед судом потомков…“ (Караз. сб.: Посвящается 200-летию Харьк. нац. ун-та им. В.Н.Каразина). – Х., 2004. – С.23–26.

9. Лосиевский И.Я. Личные библиотеки выдающихся ученых и писателей в фондах ХГНБ им. В.Г.Короленко // Книги и мировая цивилизация: Материалы XI междунар. конф. по проблемам книговедения (Москва, 20-21 апр. 2004 г.). – М., 2004. – С.153 –155.

10. Лосиевский И.Я. „...Никаких других соображений, кроме литературных...”: Письма В.Г.Короленко А.Е.Добровольскому начала 1910-х гг.: [Из собрания ХГНБ] // Демократична орієнтація творчості В.Г.Короленка: Тези доп. наук.-практ. конф., присвяч. 150-літтю з дня народження. – Х., 2003. – С.17 –31.

11. Лосиевский И.Я. Потаённые тетради Ирины Шашковой // Шашкова И. Пламя на ветру: Избр. стихотворения / Сост., подгот. текст, биогр. очерк и прим. И.Я.Лосиевского. – Х.., 2005. – С.254 –291.

12. Лосиевский И.Я., Рыбальченко Р.К. Дмитрик Кленовский – последний поэт-царскосел // Культурна спадщина Слобожанщини: Культура і мистецтво: Зб. наук.-популяр. статей. – Х., 2005. – С.87–112.

13. Лосиевский И.Я. „Это лишь старая, давно известная истина...”: Письма В.Г.Короленко И.А.Дубовик 1914-1915 гг.: (Из коллекции архив. док. ХГНБ) // Короленківські читання-2004: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2004 р. – Х., 2004. – С. 3–12.

14. Лосієвський І.Я. Альдіни та ельзевіри в зібранні ХДНБ ім. В.Г.Короленка // Збірник наукових праць / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка. – 2004. – Вип.4. – С.48 –54.

15. Лосієвський І.Я. Видання Івана Федорова у харківських зібраннях: нові дані // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2002 р. – Х., 2002. – С.66–76.

16. Лосієвський І.Я. Зібрання інкунабулів Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г.Короленка // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В.І.Вернадського. – К., 2003. – Вип.10. – С.63–67.

17. Лосієвський І.Я. Особисті бібліотеки видатних вчених і письменників у фондах ХДНБ ім.В.Г.Короленка // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2003 р. – Х., 2003. – С.33–46.

18. Лосієвський І.Я. Перше видання „Гайдамаків” 1841 року: Доля харків. примірників // Шевченкіана на початку XXI століття: Матеріали

наук.-практ. конф, присвяч. 190-річчю від дня народж. Т.Г.Шевченка 25 берез. 2004 р. – Х., 2004. – С.101 –108.

19. Лосієвський І.Я.Стародруки, видані в Україні: До характеристики колекції ХДНБ ім. В.Г.Короленка // Зб. наук. пр. / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка. –Х., 2004. – Вип.4. – С.4–28.

20. Маркман Н.В. Книги з бібліотеки Стефана Яворського у фондах Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г.Короленка // Наук. пр. нац. б-ки України ім. В.І.Вернадського. – К., 2003. – Вип.10. – С.181–187.

21. Миценко С.М. Зібрання творів Т.Г.Шевченка в колекції екстеріорики ХДНБ // Шевченкіана на початку XXI століття: Матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 190-річчю від дня народження Т.Г.Шевченка 25 берез. 2004 р. – Х., 2004. – С.121–125.

22. Незнамова Л.П., Лосієвський І.Я. Збереження колекцій рідкісних видань і рукописів ХДНБ: стан та шляхи удосконалення захисних систем // Колекції пам'яток писемності та друку у бібліотечних фондах України: проблеми формування, збереження, розкриття: Матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 100-річчю відділу рідкісних видань і рукописів ХДНБ ім. В.Г.Короленка. – Х., 2003. – С.107–120.

23. Перепеча А.М. Документні ресурси ХДНБ ім.В.Г.Короленка з бібліотечної справи як об'єкт дослідницької діяльності // Методична діяльність бібліотек: традиції, інновації, перспективи: Матеріали міжрегіональної наук.-практ. конф., присвяч. 100-річчю відділу бібліотекознавства 2 листоп. 2004 р. / Харк. держ. наук. б-ка. ім. В.Г.Короленка. – Х.,2005. – С.132–140.

24. Перепеча А.М. Дослідження „Документний фонд ХДНБ ім. В.Г.Короленка з бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства. Документи, видані до 1917 р." Перший етап // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2001 р. – Х., 2001. – С.44–48.

25. Перепеча А.М. Результати дослідження „Документний фонд ХДНБ ім. В.Г.Короленка з бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства. Документи, видані до 1917 р.” // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2003 р. – Х., 2003. – С.71–79.

26. Перепеча А.М. Столетие первого библиотековедческого фонда // Вестн. Библ. Ассамблеи Евразии. – 2004. – № 4. – С.65–68.

27. Рябцева О.С. Колекція рідкісних і цінних видань з фонду української екстеріорики ХДНБ ім. В.Г.Короленка: З історії формування та особливості складу // Колекції пам’яток писемності та друку у бібліотечних фондах України: проблеми формування, збереження, розкриття: Матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 100-річчю відділу рідкісних видань і рукописів ХДНБ ім. В.Г.Короленка. – Х., 2003. – С.39–47.

28. Сосновська Т.О. Бібліографічний путівник по українському газетному фонду ХДНБ ім. В.Г.Короленка (1817–1923 рр.) // Регіональні проблеми розвитку українознавства Східної України: Матеріали наук.-практ. конф., 10 верес. 2003 р. – Х., 2003. – С. 78–88.

29. Сосновська Т.О. Участь ХДНБ у створенні репертуару національної книги // Бібліотечне краєзнавство як складова частина регіональної культурної політики: Матеріали міжвід. наук.-практ. конф. 26 верес.2000 р. – Х., 2001. – С.26–28.

30. Сосновська Т.О., Ярошик В.О. З Шевченкіани ХДНБ // Шевченкіана на початку XXI століття: Матеріали наук.-практ. конф., присвяч.190-річчю від дня народження Т.Г.Шевченка 25 берез. 2004 р. – Х., 2004. – С.91–100.

31. Тараманова К.Д. З історії української технічної преси: технічні журнали, що видавалися в Харкові в XIX – на початку XX ст. // Вісн. Кн. палати. – 2001. –№ 10. – С.34–38.

32. Тригуб О.В. Обов’язковий примірник документів України у фондах ХДНБ ім. В.Г.Короленка: періодичні видання // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2004 р. – Х., 2004. – С.63–67.

33. Шоломова С.Б. Библиотековедческие, книговедческие и библиографические источники в коллекции архивных документов и личных архивных фондах / Колекції пам'яток писемності та друку у бібліотечних фондах України: проблеми формування, збереження, розкриття: Матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 100-річчю відділу рідкісних видань і рукописів ХДНБ ім. В.Г.Короленка. – Х., 2003. – С.86–96.

34. Шоломова С. Духовная дочь Иоанна Кронштадского // Тайны века. – 2004. –№ 19. – С.6.

35. Шоломова С. Еще один из рода Булгаковых // Лекторий им. О.А.Меня „Культура и религия": Альманах лекций и выступлений (1998–2000). – Х., 2002. – Вып. 1. – С.70–87.

36. Шоломова С.Б. З історії перших надходжень до Харківської громадської бібліотеки // Зб. наук. праць / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка. – Х., 2004. – Вип.4 – С.54–65.

37. Шоломова С. Родовой энергии тайны: Григорий Сковорода и Владимир Соловьев // Лекторий им.О.А.Меня „Культура и религия": Альманах лекций и выступлений (1998–2000). – Х., 2002. – Вып. 1. – С.106–134.

38. Ярошик В.О., Сосновська Т.О., Рябцева О.С. Фонд екстеріорики: стан і перспективи розвитку // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2001 р. – Х., 2001. – С.24–31.

3. Нові інформаційні технології в бібліотеках

Розпочата в країні робота зі створення Національної системи електронних інформаційних ресурсів бібліотек України передбачає необхідність формування електронних баз даних (БД) ретроспективної національної бібліографії України та комплексу зведених тематичних БД з реферативною, фактографічною, оглядово-статистичною інформацією.

Розуміючи важливість цього, дослідники ХДНБ разом з НІЦ АСІБТ та ЦНІТ НТУ „ХПІ" у 2001 р. розпочали роботу над ***регіональним***

дослідженням „Бази даних бібліотек Харкова: сучасний стан та перспективи”, яке мало на меті підвищення рівня задоволення інформаційних запитів користувачів міста, надання їм рівних можливостей доступу до бібліотечних ресурсів шляхом створення зведеного електронного каталогу „Бази даних бібліотек Харкова”. Було проведено передпрограмне дослідження, підготовлено програму та методику, розроблено анкети, здійснено значну організаційно-методичну роботу, проведено дві міжвідомчі наради, на яких заслухано два повідомлення фахівців ХДНБ ім. В.Г.Короленка. Проведено анкетування 16 провідних бібліотек міста різного відомчого підпорядкування.

Аналіз анкет показав, що ставити питання про створення каталогу „Бази даних бібліотек Харкова” зарано, адже навіть найбільші бібліотеки тільки розпочали роботу з БД. Тому було вирішено повернутися до цієї теми через 2-3 роки. А поки що у ХДНБ у 2002 році було розпочато ***локальне дослідження „Бази даних ХДНБ ім.В.Г.Короленка: організація та використання”.*** Мета вивчення – оптимізація комплектування, обробки, організації, розміщення та використання придбаних (запозичених) та власних БД для більш повного задоволення інформаційних потреб користувачів ХДНБ.

Протягом року проведено передпрограмне вивчення, розроблено програму і методику дослідження.

У 2003 році тему дослідження було розширено і сформульовано таким чином: ***„Документи на електронних носіях ХДНБ ім. В.Г.Короленка: організація і використання”***. Актуальність дослідження полягає в тому, що освоєння новітніх інформаційно-комунікативних технологій, широке використання нетрадиційних носіїв інформації стало обов’язковим для наукових бібліотек. Тому перспектива розвитку ХДНБ багато в чому залежить від того, чи зуміє вона поєднати традиційні ресурси з документами на електронних носіях. А для цього перш за все необхідно визначити, які документи на електронних носіях, в тому числа власні і запозичені БД, мають відділи ХДНБ, а які необхідно придбати або підготувати самостійно. Проаналізувати форми їх обліку, умови зберігання, інтенсивність використання тощо. Були доопрацьовані програмно-методичні матеріали. Метою дослідження було призначено оптимізацію комплектування, обробки, організації, розміщення та використання документів на електронних носіях для більш повного задоволення інформаційних потреб користувачів ХДНБ.

Основними методами дослідження стали: аналіз бібліотечної документації, аналітико-статистичний, спостереження та опитування бібліотечних фахівців і користувачів бібліотеки.

Протягом року було проведено збір, обробку, аналіз та узагальнення дослідницьких даних. Виявлено документи на електронних носіях, у тому числі власні та запозичені БД, вивчено форми їх обліку, умови зберігання, проаналізовано використання. Відстежено надходження CD-ROM за 1996–2003 рр., які ввійшли як додаток до книжкових та періодичних видань або у вигляді окремо виданих документів.

У 2004 році роботу над дослідженням було завершено. Підготовлені запитання до стандартизованого інтерв'ю та проведено опитування 78 користувачів бібліотеки. Розроблено анкету та здійснено опитування керівного складу відділів ХДНБ з метою виявлення їх думок, зауважень та пропозицій щодо поліпшення роботи бібліотеки з фондом електронних документів. Проаналізовані розділи з поточних та перспективних планів роботи ІБВ, ВТЛ, ВУ, ВІЛ, ВАК, присвячені роботі з електронними документами .

За результатами вивчення підготовлено довідку та матеріали до повідомлення „Електронні документи у фонді ХДНБ ім. В.Г.Короленка".

* * *

У 2002 році з метою з'ясування можливостей переходу бібліотеки до корпоративних форм співпраці, вибору єдиної технологічної моделі їх взаємодії з ХДНБ ім. В.Г.Короленка науково-методичним відділом спільно з відділом автоматизації було проведено регіональне дослідження ***„Вивчення стану інформатизації публічних бібліотек Східної України"***. Базами дослідження стали Харківська, Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Полтавська та Сумська обласні бібліотеки.

Актуальність дослідження полягає у необхідності вирішення завдання утвердження бібліотек у ролі провідних інформаційних посередників, що в свою чергу вимагає координації і кооперації їх діяльності з впровадження новітніх інформаційних технологій. Інтеграція інформаційних ресурсів потребує визначення рівня комп'ютерної оснащеності бібліотек, кількісного та якісного аналізу фондів електронних видань та баз даних, виявлення проблем, що існують в методичному забезпеченні цього напрямку діяльності бібліотек тощо. Це і стало основними завданнями дослідження.

Було підготовлено огляд літератури, розроблено програмно-методичну документацію. Основними методами дослідження вибрані анкетування (анкети були розіслані до 6 ОУНБ регіону) та аналіз бібліотечної документації, а саме: звітів про роботу бібліотек, оглядів їх діяльності, публікацій у спеціальних періодичних виданнях, матеріалів науково-практичних конференцій тощо.

Здійснений під час дослідження аналіз приблизно десятирічного використання в бібліотеках Харківської, Донецької, Дніпропетровської, Полтавської, Луганської та Сумської областей новітніх інформаційних технологій дозволяє стверджувати, що успішна комп'ютеризація бібліотек залежала від правильно обраної стратегії, достатнього розвитку матеріально-технічної бази, підготовки персоналу та узгодженості дій колективу. Бібліотеками було пройдено кілька етапів: початковий, коли автоматизація застосовувалася з метою звільнення працівників від рутинної роботи; другий, коли відбувалося створення локальних мереж; третій, який передбачав використання Інтернет, вихід у світовий інформаційний простір.

Бібліотеки Східної України подолали початкові етапи інформатизації і перетворилися на універсальні інформаційні центри, в яких можна знайти і отримати інформацію на різних носіях, скористатися різноманітними інформаційними послугами. Це доступ до повнотекстових періодичних і наукових видань, до великих обсягів графічної і звукової інформації, до електронних каталогів. Досягнуте дає підстави для переходу на наступний, більш високий рівень, на етап корпоративності бібліотечних технологій, який передбачає організацію процесів обміну документами або даними про них між різними бібліотеками, інформаційними центрами за взаємоузгодженими технологіями, умовами, правилами, програмно-лінгвістичними та технічним забезпеченням.

Проведене дослідження засвідчило про готовність обласних наукових бібліотек Східного регіону до переходу на новий інтеграційний етап впровадження сучасних інформаційних технологій. Базові бібліотеки як за програмно-технічним станом, так і за рівнем професійної підготовки персоналу мають змогу плідно співпрацювати в інформаційному просторі Східної України. Наступним кроком у їх роботі має стати взаємодія у створенні корпоративних каталогів, корпоративної довідкової служби, у підготовці повнотекстових баз даних на підставі аналізу потреб користувачів, співпраця в електронній доставці документів, насамперед, статей з періодичних видань.

За результатами вивчення підготовлено довідку, повідомлення на науково-практичній конференції „Короленківські читання”, видання (1) та публікації (2-3).

* * *

Робота над ***локальним дослідженням „Обробка документів в автоматизованому режимі: шлях періодичних видань”*** розпочалася у IV кв. 2002 року і продовжувалася у 2003-2004 роках.

Автоматизація бібліотечних технологій – це об’єктивна реальність нашого часу. На фоні активного впровадження новітніх інформаційних технологій ХДНБ ім. В.Г.Короленка опинилася перед необхідністю прийняття рішень щодо організації технологічних процесів на сучасному рівні. У зв’язку з цим бібліотекою була придбана програма ІРБІС. Постало питання необхідності проведення аналізу існуючого в бібліотеці традиційного шляху обробки періодичних видань з тим, щоб підготуватися до його автоматизації. Отже, актуальність та новизна дослідження полягають в обґрунтуванні необхідності конкретних змін в процесах обробки періодичних видань у зв’язку з початком їх автоматизації.

На перед програмному етапі дослідження було вивчено досвід роботи вітчизняних та зарубіжних бібліотек з впровадження АС ІРБІС. За результатами аналізу публікацій підготовлено бібліографічний огляд. Розроблено програму і методику дослідження, в основу якої покладено методику, запропоновану Гарбером Т. Робіном в книзі „Управління автоматизацією бібліотеки” (К., 1997).

Мета дослідження – підвищення ефективності та продуктивності бібліотечної праці, поліпшення обслуговування користувачів ХДНБ шляхом розробки комплексу заходів з вдосконалення шляху обробки періодичних видань, переходу до його автоматизації.

Основними методами дослідження були вибрані системний аналіз та моделювання. В ході дослідження проаналізовано рух періодичних видань в процесі обробки, описано загальну структуру цього процесу з її зовнішніми та внутрішніми зв’язками.

Виявлено та усунено окремі недоліки на шляху обробки періодичних видань, створено його поетапну модель, яка дозволила перейти до проектування даного процесу в автоматизованому режимі, передбачено терміни а послідовність переходу до автоматизації процесу обробки періодичних видань. Складено блок-схему „Комплектування періодичних

видань", яка дала можливість підвищити оперативність процесу комплектування за рахунок скорочення проміжних операцій тощо. За результатами дослідження підготовлено довідку.

* * *

Регіональне дослідження „Електронні інформаційні ресурси публічних бібліотек Східної України" проведено відділами науково-методичної роботи та автоматизації у 2004 році. Воно стало продовженням теми „Вивчення стану інформатизації бібліотек Східної України" і базувалося на його висновках, адже для того, щоб інтегрувати інформаційні ресурси, необхідно спочатку виявити їх обсяг, проаналізувати технічне оснащення бібліотек, забезпечити програну сумісність бібліотечних систем, навчити кадри, що і було зроблено в перед програмному дослідженні.

ОУНБ Східного регіону в наш час перетворилися на універсальні інформаційні центри, в яких можна знайти і отримати інформацію як а традиційних носіях, так і в електронному вигляді та скористатися різноманітними інформаційними послугами.

Згідно з розробленою програмно-методичною документацією до Дніпропетровської, Донецької, Луганської, Полтавської, Сумської, Харківської ОУНБ були направлені анкети з переліком питань стосовно джерел комплектування, видового складу, обліку, зберігання електронних ресурсів, організації їх використання тощо. Відповіді отримано з Дніпропетровської, Донецької, Луганської та Харківської ОУНБ. Їх аналіз показав, що, накопичивши певний досвід з автоматизації бібліотечних процесів бібліотеки розпочали створення програм автоматизації, в реалізації яких їм допомогло фінансування, отримане шляхом участі в конкурсі проектів, та отримання грантів.

Досліджувані бібліотеки створили необхідну матеріально-технічну базу і розпочали з накопичення інформаційних ресурсів. Сьогодні система електронних ресурсів ОУНБ містить власні електронні ресурси, електронні БД на компакт-дисках та дискетах. Бібліотеки мають доступ до електронних ресурсів Інтернет. Детальний аналіз даної системи та інші питання, поставлені в ході дослідження, розкрито в публікаціях (2,3).

* * *

Останнім часом, зважаючи на фінансовий дефіцит та постійне зростання цін на друковану продукцію, стало зрозуміло, що бібліотеки можуть забезпечити повноту запитів користувачів лише консолідацією своїх зусиль, зокрема шляхом організації зведених електронних каталогів та створення розподіленого регіонального фонду. Завдання це дуже важке і відповідальне. Відомо, що розподіляти необхідно перш за все публікації, які мають чітко виражену специфіку використання, наприклад, патенти, дисертації, газети тощо. Саме тому об'єктом проведеного в 2004–2005 роках ***регіонального дослідження „Формування розподіленого бібліотечного фонду Харкова з урахуванням регіональних потреб"*** були вибрані періодичні видання, відображені в електронному зведеному каталозі періодичних видань провідних бібліотек Харкова та друкованому каталозі іноземних наукових журналів, що надійшли до провідних бібліотек м. Харкова, який видає ХДНБ.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що в сучасних умовах стратегія формування документ них ресурсів кожної наукової бібліотеки повинна розроблятися з урахуванням її місця в загальному регіональному або національному розподіленому фонді.

Новизна дослідження полягає в тому, що з моменту створення зведених каталогів періодичних видань жодного разу не здійснювався їх аналіз. На передпрограмному етапі було вивчено досвід українських та зарубіжних бібліотек з цього питання. Підготовлено програму і методику дослідження.

Мета дослідження – сприяння забезпеченню повноти а оперативності доступу користувачів до журнальної інформації, в т.ч. на основі МБА та ЕДД; створення моделі розподіленого журнального фонду бібліотек Харкова шляхом визначення сегментів, за які відповідає кожна з бібліотек-учасниць зведених каталогів вітчизняної та зарубіжної періодики.

Для досягнення цієї мети необхідно вирішити такі основні завдання:

- здійснити аналіз зведених каталогів на предмет відображення в них журналів з різних галузей знань, виданих в Україні та зарубіжжі;
- визначити цільові групи користувачів, які обслуговуються кожною з бібліотек (наукова, творча та технічна інтелігенція, керівники

всіх рівнів, фінансово-комерційних структур, молодь, яка навчається тощо);

- вивчити повноту відображення у фондах бібліотек Харкова часописів, що вийшли друком на Україні та в Росії, а також бібліотекознавчих часописів і журналів, що видаються у Харкові;

- сприяти розкриттю фонду журналів іноземними мовами бібліотек Харкова в системі зведених електронних каталогів;

- розробити принципи координації комплектування журналами та обслуговування ними в бібліотеках.

Гіпотеза дослідження (організація розподілу регіонального бібліотечного фонду часописів) сприятиме забезпеченню більшої повноти комплектування журналами в регіоні та ліквідує зайве дублювання.

Основними методами дослідження вибрано метод аналізу бібліотечної документації та опитування. Базами дослідження стали бібліотеки-учасниці зведених каталогів періодики Харкова.

Аналіз зведеного електронного каталогу за 2001 рік дозволив виявити повну картину складу журналів, що представлені в провідних бібліотеках Харкова за галузями знань, видами журналів та мовами видання. Зокрема, можна навести такі цифри: в електронному зведеному каталозі представлено 1573 назви журналів. З них 507 – вітчизняних і 1066 – російських. Серед вітчизняних часописів 382 видано українською мовою і 125 – російською. Таким чином в цілому в ньому відображено 24,3% журналів українською мовою і 75,7% – російською.

В галузевому аспекті найбільше представлені журнали з охорони здоров'я та медичних наук (14,7%), з культури, науки та освіти (11,3%), з економіки (8,6%). Серед них переважають журнали українською мовою. А, наприклад, серед часописів з енергетики та радіоелектроніки журнали російською мовою складають 7%, а українською – 2,9%.

У 2004 році зведений електронний каталог було реорганізовано. Замість відображення у ньому повного списку журналів, користувачам була надана можливість пошуку місцезнаходження конкретної назви журналу. У зв'язку з цим у 2005 році дослідникам довелося самим створювати загальний список часописів, одержаних бібліотеками у 2004 році, що значно затримало роботу над темою. Тому підсумкові документи з теми будуть підготовлені у 2006 році.

Використання можливостей Інтернет у роботі бібліотек України призвело до певних змін у довідково-бібліографічному та інформацій-

ному обслуговуванні користувачів. Зокрема, досить широкого розповсюдження набуло довідкове обслуговування віддалених користувачів у режимі „віртуальна довідка”. Проте як будь-який новий напрямок діяльності бібліотеки, віртуальне довідкове обслуговування потребує спеціального вивчення.

* * *

У 2005 році ВОНДР здійснив ***загальнодержавне дослідження „Віртуальна довідка в бібліотеках України”***. Його мета – визначення умов для створення корпоративної мережі довідково-бібліографічної віртуальної служби України. Для досягнення цієї мети потрібно перш за все виявити, які бібліотеки України надають користувачам можливість віддаленого довідкового обслуговування за допомогою віртуальної довідки, проаналізувати стан роботи віртуальних довідкових служб. Саме це і стало основними завданнями дослідження.

Здійснено передпрограмне вивчення друкованих джерел та аналіз сайтів 23 бібліотек України, складено список цих бібліотек з їх електронними адресами. Роздруковано і проаналізовано матеріали з теми, знайдені в мережі Інтернет. Розроблено програму і методику дослідження.

Основна мета дослідження – активізація використання довідково-бібліографічних віртуальних служб (ДВС), створених у бібліотеках України шляхом оптимізації їх діяльності, визначення умов для створення корпоративної ДВС України.

Основні завдання дослідження:

- виявлення сайтів бібліотек системи Міністерства культури і туризму України, на яких розташовані довідково-віртуальні служби;
- аналіз умов, форм і методів обслуговування, організації процесів виконання замовлень та підготовки необхідного інструментарію і в першу чергу ЕК та інших баз даних;
- вивчення користувача ДВС;
- визначення потреб населення у ДВС;
- характеристика умов, необхідних для створення корпоративної ДВС в бібліотеках України.

Методи дослідження – аналіз бібліотечної документації ВС, виставлених на сайтах бібліотек, анкетування.

У ході дослідження вивчалася нова аудиторія віртуальних користувачів за своїми соціально-демографічними характеристиками. З цією метою було проведено анкетування 197 жителів Київського району міста. Виявлено їх поінформованість про існування віртуальних довідкових служб, здійснено аналіз використання ними можливостей Інтернет. Виявлено, що 37% респондентів мають доступ до Інтернет вдома, 24% – в Інтернет-кафе, 23% –у навчальному закладі, 12% – на роботі й лише 4% – у бібліотеці.

На момент анкетування служба „Віртуальна довідка ХДНБ ім. В.Г.Короленка" працювала вже кілька місяців (створена 18 квітня 2005 року), проте 75% респондентів не знали про це. А серед тих, хто знав, лише 17 чоловік відвідали її.

З метою виявлення стану роботи віртуальних довідкових служб керівникам ДВС системи Міністерства культури і туризму надіслано анкету з 20 запитань. Відповіді надіслали обласні наукові бібліотеки Дніпропетровська, Донецька, Запоріжжя, Луганська, Рівного, Севастополя, Ужгорода, Херсона, Хмельницького та ХДНБ ім. В.Г.Короленка. Проведено аналіз сайтів Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Закарпатської, Кіровоградської, Луганської, Сумської ОУНБ та ХДНБ ім. В.Г.Короленка, на яких розміщена віртуальна довідка. Складено характеристику кожної віртуальної служби.

За результатами вивчення підготовлено довідку, а у 2006 році в межах впровадження результатів дослідження – повідомлення на конференції Харківської асоціації сучасних бібліотечних технологій та статтю (15), Міжнародній НПК "Крим–2006", котре буде опубліковане у "Бібліотечній планеті".

Важливе значення для бібліотечної науки і практики мають дослідження, присвячені Інтернет-технологіям. Інтернет змінив життя людства, визначив його розвиток на майбутнє, став невід'ємною частиною інформаційного середовища. Надати користувачам публічних бібліотек України доступ до електронної інформації, запровадити в бібліотеках нові бібліотечні послуги допомогло створення Інтернет-центрів (ІЦ).

* * *

У 2004 році відділами науково-методичної роботи та автоматизації було здійснено ***регіональне дослідження „Інтернет-***

центри публічних бібліотек як засіб розширення бібліотечного сервісу". Метою дослідження було вивчення діяльності Інтернет-центрів публічних бібліотек України, відкритих у 2002–2003 роках за фінансової підтримки відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні, визначення найбільш оптимальних форм їх роботи. Основними методами дослідження стали анкетування та аналіз бібліотечної документації. Згідно з програмою та методикою дослідження його базами були обрані ХДНБ ім. В.Г.Короленка, ХОУНБ та Краматорська ЦБС Донецької області, в яких було опитано 140 респондентів. Крім того, були проаналізовані звіти ІЦ цих бібліотек, а також звіти ІЦ Артемівської, Костянтинівської, Харцизької та Ясинуватської ЦБС Донецької області.

У ході дослідження вивчався склад користувачів ІЦ, їх інформаційні запити, аналізувалися форми навчання користувачів та працівників бібліотек навичкам роботи в Інтернет, реклама та масові заходи, які здійснюють ІЦ.

Проведений аналіз показав, що більшість користувачів ІЦ – молоді люди віком до 30 років, переважно студенти. 60% респондентів звертаються до Інтернет щотижня, використовуючи його насамперед з освітньою метою. Бібліотечні працівники мають багато чому навчитися для того, щоб професійно надавати послуги в ІЦ.

Висновки дослідження представлені у доповідях та повідомленнях на наукових конференціях.

* * *

Відділами автоматизації бібліотечних процесів та науково-методичним у 2005 році проведено ***загальнодержавне дослідження „Бібліотечні ресурси України в Інтернеті"***.

Актуальність дослідження викликана тим, що інтенсивне використання мережевих інформаційних технологій суттєво змінило функції і характер діяльності бібліотек України. Вони стали більш відкритими для користувачів, підвищився рівень їх діяльності, більш різноманітними стали послуги. Вони почали перетворюватися на сучасні інформаційні центри. Саме тому важливим елементом іміджу бібліотек в інформаційному просторі стали їх веб-сайти, які представляють книгозбірні в мережі Інтернет і дозволяють надавати віртуальні послуги значному колу віддалених користувачів.

Мета дослідження – виявлення принципових засад сайтобудування, основних змістовних та технологічних умов щодо здійснення цієї роботи, формування критеріїв оцінки інформаційного образу бібліотечного сайту.

Дослідження показало, що зараз переважна більшість вітчизняних бібліотек вже не є пасивними користувачами інформації Інтернету, вони створюють власні інформаційні ресурси і надають їх широкому колу користувачів всесвітньої глобальної мережі. Значною мірою це реалізується через створення веб-сайтів, покликаних всебічно представляти бібліотеки в світовому інформаційному просторі. Їх використання дозволяє зробити бібліотеку відкритою для кожного потенційного користувача, значно розширити коло споживачів послуг і таким чином зайняти визначальне місце в світовій інформаційній структурі.

Аналіз засвідчив, що перші веб-сайти українських бібліотек зареєстровані у середині 90-х років XX ст. А у 2005 році 74% обласних універсальних наукових бібліотек України вже мали свої сайти в Інтернеті. Розпочали їх створення і ЦБС та сільські бібліотеки.

Для з'ясування рівня інформативності веб-сайтів публічних бібліотек України були проаналізовані сайти 19 ОУНБ, 18 ЦБС та 3 сільських бібліотеки. Крім того, були проаналізовані веб-сайти зарубіжних бібліотек. У ході дослідження аналізувалися структура сайтів, їх інформаційне наповнення, пошукові можливості та функціональні характеристики.

Результати дослідження знайшли відображення у доповіді „Веб-сайти бібліотек як регіональний інформаційний ресурс" на семінарі „Регіональні електронні ресурси: формування і організація доступу", а також у виданні (1).

* * *

У наш час, коли автоматизація бібліотек вступила до нової фази – створення єдиної інформаційної мережі регіону, перед ХДНБ ім. В.Г.Короленка постала необхідність вивчення передумов її створення, а саме: готовності бібліотечного персоналу до професійної роботи за умов впровадження в бібліотеках нових інформаційних технологій, виявлення груп бібліотек, які прагнуть до об'єднання в корпоративну бібліотечну систему, аналіз наявності на ринку нових програмних продуктів АБІС, що підтримують міжнародні стандарти тощо. У зв'язку з цим у 2005 році

в ХДНБ було розпочату ***регіональне дослідження „Електронні інформаційні ресурси бібліотек Харкова: стан та перспективи”***.

Робота над темою розпочалася з аналізу друкованих матеріалів та документів, представлених на сайтах бібліотек, що допомогло підготувати програму і методику дослідження.

Мета дослідження – накреслити перспективи зі створення єдиного інформаційного простору регіону шляхом аналізу електронних інформаційних ресурсів бібліотек Харкова.

Завдання дослідження: збір відомостей про склад і зміст фондів електронних видань і БД бібліотек Харкова, вивчення комп'ютерного парку бібліотек і програмного забезпечення, аналіз використання можливостей Інтернет у бібліотеках і бібліотечних ресурсів в Інтернет, аналіз регіональних інформаційних потреб користувачів та стану надання їм інформаційних послуг, оцінки ефективності використання залів електронних інформаційних ресурсів та рівня готовності бібліотек Харкова до створення єдиного інформаційного простору.

Основними методами дослідження вибрано методи аналізу бібліотечної документації, сайтів і анкетування.

Базами дослідження стали бібліотеки Харкова.

Дослідження проводилось у два етапи: 1. 2005 рік – вивчення стану електронних ресурсів бібліотек Харкова; 2. 2006 рік – аналіз регіональних інформаційних потреб і стану надання інформаційних послуг бібліотеками міста.

У цьому огляді йдеться про перший етап дослідження. Робота над темою здійснювалася у координаційній взаємодії з Харківською асоціацією інформаційно-бібліотечних технологій (АСІБТ). На основі методичних рекомендацій Національної парламентської бібліотеки України було розроблено анкету, яка розповсюджена серед 82 бібліотек міста (16 бібліотек системи Міністерства культури і туризму України, 64 бібліотеки навчальних закладів та 2 бібліотеки науково-дослідних інститутів).

За допомогою анкетування було досліджено широке коло питань: електронні бази даних, фонд електронних видань, комп'ютерний парк комунікацій, програмне забезпечення. Крім того, було зібрано і проаналізовано пропозиції бібліотек.

Для організації моніторингу стану електронних ресурсів проаналізовано звіти бібліотек, паспорти баз даних, веб-сайти бібліотек.

Результати дослідження доводилися до відома бібліотечної спільноти на міських конференціях, днях фахівця, засіданнях методичних об'єднань бібліотек. За наслідками першого етапу підготовлено повідомлення на конференції АСІБТ „Бібліотечно-інформаційне партнерство: від локальних мереж до глибокої взаємодії", яка відбулася у квітні 2005 року та на міжвідомчій нараді з формування зведеного електронного каталогу періодики провідних бібліотек Харкова. У жовтні 2006 р. планується повідомлення "Регіональні бібліотечні електронні ресурси: аналіз стану та планування розвитку" на науковій конференції НБУВ "Роль бібліотек у формуванні єдиного науково-інформаційного простору України", підготовлене спільно з ХДАК.

ЛІТЕРАТУРА

1. Веб-сегмент публічних бібліотек України в мережі Інтернет. (Аналітичний огляд) / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка; Уклад. Н.М.Кучерява, Г.Д.Ковальчук. – Х., 2005. – 20 с.

2. Інтернет-центри публічних бібліотек як засіб інформаційного сервісу / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка; Уклад. Н.М.Кучерява, Г.Д.Ковальчук. – Х., 2004. – 21 с.

3. Інформатизація публічних бібліотек Східної України: стан та можливості формування єдиного інформаційного простору: Метод. матеріали за наслідками дослідження / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка; Уклад. Н.М.Кучерява, Г.Д.Ковальчук. – Х., 2002. – 22 с.

4. Ковальчук Г.Д., Кучерява Н.М. Информационные ресурсы публичных библиотек Украины // Вестн. Библ. Ассамблеи Евразии. – 2004. – № 3. – С.50–52.

5. Ковальчук Г.Д., Кучерява Н.М. Проблеми створення та інтеграції інформаційних ресурсів у публічних бібліотеках Східної України // Вісн. Кн. палати України. – 2004. – № 2. – С.24–26.

6. Ковальчук Г.Д., Кучерява Н.М. Проблеми створення та інтеграції інформаційних ресурсів у публічних бібліотеках Східної

України // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2003 р. – Х., 2003. – С.20–33.

7. Кучерява Н.М. Бібліотеки і дистанційне навчання // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф., ХДНБ, 8 жовт. 2001 р. – Х., 2001. – С.18–24.

8. Кучерява Н.М. Електронні ресурси у науковій бібліотеці: особливості створення та використання (з досвіду ХДНБ ім. В.Г.Короленка) // Електронні ресурси в бібліотеках – 2004: Матеріали конф., м. Миколаїв, 17–21 трав. 2004р. – К., 2004. – С.46–51.

9. Кучерява Н.М. Інноваційні форми використання електронних ресурсів наукової бібліотеки // Інформаційні ресурси: створення, використання, доступ: Матеріали 11 Міжнар. наук.-практ. конф. „INFORMATIO – 2005"/ НПБ України. – К., 2005. – С.36–42.

10. Кучерява Н.М., Ковальчук Г.Д. Інтернет-центри публічних бібліотек як засіб інформаційного сервісу // Бібліотечний форум України. – 2005. – № 2. – С.13–17.

11. Кучерява Н.М., Черевко А.О. Проблеми і шляхи створення корпоративного зведеного каталогу періодичних видань в умовах великого міста // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире, новые формы сотрудничества: Девятая междунар. конф. „Крым – 2002". Тема 2002 года: Электронные информацинные русурсы и социальная значимость библиотек будущего: Тр. конф. Судак, 8–16 июня 2002 г. – М., 2002. – Т.2. – С.563–565.

12. Мірошникова В.В. З практики створення авторитетного файла заголовків колективного автора (на базі АІБС ІРБІС) // Короленківські читання – 2004: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2004 р. – Х., 2004. – С.12–20.

13. Мірошникова В.В. З практики створення авторитетного файла заголовків колективного автора в Харківській державній науковій бібліотеці ім. В.Г.Короленка (на базі АІБС ІРБІС) // Бібл. форум України. – 2005. – № 3. – С.29–31.

14. Полянська Н.І. Харківський регіональний інформаційний центр: проблеми створення та використання // Бібліотечне краєзнавство: нові технології. Матеріали міжнар. семінару 22–23 берез. 2005 р. / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка; Уклад. Н.І.Полянська, В.О.Ярошик. – Х., 2005. – 102 с.

15. Туркот Г.А. Інформаційні технології та міжбібліотечний абонемент // Бібліотечний форум України. – 2005. – № 2. – С.45.

16. Черевко А.О. Створення корпоративних електронних ресурсів в умовах Харкова. Проблеми та шляхи їх вирішення // Бібліографічні читання пам'яті українського бібліографа Федора Максименка. – Х., 2002. – С.54–64.

17. Шалиганова А.Л. Віртуальна довідкова служба в публічних бібліотеках України: напрями розвитку // Бібл. форум України. – 2006. – № 2. – С.16–19.

4. Історія бібліотечної справи і бібліотек України

Сучасна Україна – молода незалежна держава, проте вона має багатовікову історію. У її бібліотечних фондах зберігається значна кількість документів регіонального, загальнонаціонального та світового значення, в тому числі тих, що відтворюють історію бібліотечної справи та бібліотек України. Їх аналізом, як і вивченням документів, що зберігаються в інших книгозбірнях та архівах України, займаються дослідники ХДНБ ім. В.Г.Короленка.

Важливим заходом, який відбувся в бібліотеці у 2001 році, стало проведення науково-практичної конференції „Бібліотеки Харківщини: історія та сучасність". ХДНБ ім. В.Г.Короленка була представлена на ній двома повідомленнями: „Бібліотечна політика Харківщини у 1917–1921 рр." та «Участь бібліотек Харківщини в написанні тому „Історія міст і сіл Української РСР"». Того ж року з нагоди святкування 130 річниці з дня народження виданого бібліотекознавця Любові Борисівни Хавкіної були підготовлені повідомлення на науково-практичній

конференції „Бібліотекознавець Хавкіна: творча спадщина і сучасність”, що відбулася у ХДНБ.

* * *

Протягом кількох років фахівці бібліотеки працюють над ***регіональним дослідженням „Історія Харківського друку”***, яке вивчає друковані матеріали з бібліотек видатних діячів краю або присвячені ним тощо. Здійснено такий комплекс робіт:

2001 р. – пошук і опрацювання матеріалів про вчених, літераторів, журналістів, книговидавців, громадських та релігійних діячів Слобожанщини XIX–XX ст.

2002 р. – підготовка матеріалів до статей, присвячених харківським виданням XIX ст. та харківським анонімним виданням XIX ст.

2003 р. – збір, опрацювання, аналіз та узагальнення даних з тем „Книги та автографи Андрія Прокоповича у фонді ХДНБ” та ”Прижиттєві видання, книги з особистої бібліотеки О.О.Потебні”.

2004 р. – виявлення та аналіз прижиттєвих видань творів та автографів духовного письменника, професора Харківського університету Т.І.Буткевича, що знаходяться у фонді ХДНБ.

2005 р. – підготовка до друку наукової монографії «„Багатий Сад” Яна Орновського у виданні 1705–1706 рр.: дослідження літературно-документальної пам’ятки та пам’ятку друку» та наукове перевидання. Підготовлено літературознавчу монографію „Встреча с Петраркой: Из наблюдений над интертекстом в чичибабинской лирике”, яку відзначено муніципальною творчою премією ім. Б.Чичибабіна, та видання творів з літературної спадщини І.Шашкової „Пламя на ветру”.

* * *

Створена в 1886 році ХДНБ ім.В.Г.Короленка протягом усієї своєї історії розвивалася як провідний заклад культури, вплив якого поширювався далеко за межі Харкова. Її багатоаспектна діяльність вивчається та розкривається в ході проведення ***локального дослідження „Історія ХДНБ ім. В.Г.Короленка”***. У 2001–2005 роках було зібрано матеріали до видання „ХДНБ ім. В.Г.Короленка: події і факти”. Підготовлено до друку першу частину, присвячену подіям 1886–1943

років та другу частину (1944–1979 роки), завершується робота над третьою частиною (1980–2001 роки).

У звітний період підготовлено низку матеріалів, присвячених 115 та 120 роковинам з дня заснування бібліотеки, 100-річчю відділу бібліотекознавства, 100-річчю відділу рідкісних видань і рукописів, 30-річчю відділу організації науково-дослідної роботи, 10-річчю відділу україніки. Майже всі структурні підрозділи бібліотеки підготували матеріали зі своєї історії або напрямків роботи, які вони очолюють. Підготовлено ряд повідомлень та бібліографічних покажчиків про працівників ХДНБ ім. В.Г.Короленка.

* * *

У 2003 році відділом україніки розпочато розробку ***регіонального дослідження „Історія Слобожанщини: бібліотечні аспекти вивчення”***, яке спрямоване на збирання, обробку та розповсюдження інформації про соціально-економічний, політичний та культурний розвиток регіону. Здійснено пошук та аналіз документів з історії краю, зокрема Харківської єпархії УПЦ. Складено бібліографічний список нових видань з історії релігії, хроніку подій Харківської єпархії на 2003 рік, зібрано матеріали, присвячені архієрею О.Г.Кустову, єпископу Арсенію Жаданівському, розкрито краєзнавчий напрямок роботи бібліотеки.

Здійснені в межах цього дослідження пошук і опрацювання книжкових матеріалів з традиційного народного мистецтва Слобожанщини дали змогу зібрати матеріали до статті (41). Крім того, зібрані матеріали до повідомлення на бібліографічних студіях, присвячених 70-річчю харківського бібліографа І.Корнєйчика.

У 2004 році фахівцями відділу рідкісних видань і рукописів у Центральному історичному архіві України (м. Київ) було опрацьовано архівні документи за темою регіонального дослідження „Історія бібліотек Харківщини”. Зібрано матеріали до ряду статей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Багрянцева Л.М. Деякі аспекти науково-дослідної діяльності Л.Б.Хавкіної //Бібліотекознавець Любов Борисівна Хавкіна: творча спадщина і сучасність: Матеріали наук. конф. – Х, 2001. – С. 29–32.

2. Багрянцева Л.М. Історія і сьогодення відділу організації науково-дослідної роботи ХДНБ ім.В.Г.Короленка // Збірник наукових праць / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка. – Х., 2004. – Вип.4. – С.29–48.

3. Багрянцева Л.М. Науковий за походженням та діяльністю: До 30-річчя з дня заснування відділу організації науково-дослідної роботи ХДНБ ім. В.Г.Короленка //Короленківські читання – 2004: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2004 р. – Х., 2004. – С. 51–56.

4. Багрянцева Л.М. Науково-дослідна робота ХДНБ ім. В.Г.Короленка в роки незалежності України (до 30-річчя відділу організації науково-дослідної роботи) // Короленківські читання – 2005: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 7 жовт. 2005 р. – Х., 2005. – С.3–7.

5. Багрянцева Л.М. Наш Короленко // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2003 р. – Х., 2003. – С. 3–8.

6. Бібліотекознавець Любов Борисівна Хавкіна: Харківський період діяльності (1888–1918): Зб. матеріалів / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка; Уклад.: А.М.Перепеча, Н.І.Капустіна.–Х., 2004.–151 с.

7. Ганзя І.В. Українознавчий аспект творчості В.Г.Короленка // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2002 р. – Х., 2002. – С. 85–92.

8. Капустина Н.И. История создания первого отдела библиотековедения в России // Библиотечное дело-2000: Проблемы формирования открытого информационного общества: Тез. докл. Пятой междунар. науч. конф. (26–28 апр. 2000 г. Москва) / Моск. гос. ун-т культуры и искусств. М., 2000 – Ч.2. – С.158–160.

9. Капустина Н.И. Первая в России попытка объединения материалов по библиотечному делу (к 100-летию первого отдела библиотековедения в России и на Украине) // Библиотека в контексте истории: Материалы 5-й междунар. науч. конф., 21–23 окт. 2003 г. / Рос. гос. б-ка. НИО библиотековедения. Сектор истории библ. дела; Сост. М.Я. Дворкина. – М., 2003. – С.36–41.

10. Капустіна Н.І. З історії створення відділу бібліотекознавства Харківської громадської бібліотеки: До 100-річчя першого відділу бібліотекознавства в Україні // Вісн. Кн. палати. – 2003. – № 7. – С.40–42.

11. Капустіна Н.І. З історії створення відділу бібліотекознавства Харківської громадської бібліотеки // Короленківські читання – 2005: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 7 жовт. 2005 р. – Х., 2005. – С.39–47.

12. Капустіна Н.І. З історії створення відділу бібліотекознавства Харківської громадської бібліотеки // Методична діяльність бібліотек: традиції, інновації, перспективи: Матеріали міжрегіон. наук.-практ. конф., присвяч. 100-річчю відділу бібліотекознавства 2 листоп. 2004 р. / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка; Уклад. О.П.Кунич. – Х., 2005. – С.39–47.

13. Капустіна Н.І., Перепеча А.М. Харківський період діяльності Л.Б.Хавкіної // Бібліотекознавець Любов Борисівна Хавкіна: Харківський період діяльності (1888–1918): Зб. матеріалів. – Х., 2004. – С.50–59.

14. Кунич О.П., Черевко А.О. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г.Короленка – культурно-просвітницький та науково-інформаційний заклад всеукраїнського значення // Вісник Книжкової палати. – 2001. – № 11. – С.50–51.

15. Лосієвський І.Я. Відділ рідкісних видань і рукописів Харківської державної наукової бібліотеки ім.В.Г.Короленка: історія та сучасність // Колекції пам'яток писемності та друку у бібліотечних фондах України: проблеми формування, збереження, розкриття: Матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 100-річчю відділу рідкісних видань і рукописів ХДНБ ім. В.Г.Короленка. – Х., 2003. – С. 22–38.

18. Миценко С.М. Видавнича діяльність ХДНБ: історія і сьогодення // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2002 р. – Х., 2002. – С.49–58.

19. Перепеча А.М. Вона заслуговує на статус почесного харків'янина: (Про Л.Б.Хавкіну) // Дайджест – Е. – 2001. – № 4.

20. Перепеча А.М., Капустина Н.И. Хавкина: харьковский период деятельности // Научные и технические библиотеки. – 2002. – № 1. – С.128–133.

21. Перепеча А.М., Капустіна Н.І. Визначний бібліотекознавець України Любов Борисівна Хавкіна: (За результатами наук. пошуків) // Вісн. Кн. палати. – 2001. – № 3. – С.36–38.

22. Перепеча А.М. Роль Л.Б Хавкіної у створенні нотного абонемента в Харківський громадській бібліотеці // Бібліотекознавець Любов Борисівна Хавкіна: Харківський період діяльності (1888–1918): Зб. матеріалів / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка; Уклад.: А.М.Перепеча, Н.І.Капустіна. – Х., 2004. – С.43–50.

23. Перепеча А.М., Шоломова С.Б. Л.Б.Хавкіна і Харківська громадська бібліотека // Бібліотекознавець Любов Борисівна Хавкіна: Харківський період діяльності (1888–1918): Зб. матеріалів / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка; Уклад.: А.М.Перепеча, Н.І.Капустіна. – Х., 2004. – С. 33–43.

24. Полянська Н.І. Внесок ХДНБ ім.В.Г.Короленка в розвиток українознавства: (До 10-річчя відділу україніки) // Регіональні проблеми розвитку українознавства Східної України: Матеріали наук.-практ. конф. 10 верес. 2003 р. – Х., 2003. – С.51–58.

25. Сосновська Т.О. Науково-дослідна робота відділу україніки: історія, сучасний стан // Короленківські читання – 2005: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 7 жовт. 2005 р. – Х., 2005. – С.7–13.

26. Сосновська Т.О., Ярошик В.О. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г.Короленка // Культурна спадщина Слобожанщини: Культура і мистецтво. Зб. наук.-попул. ст. – Х., 2005. – С.113–124.

27. Тараманова К.Д. До питання про роль та значення наукової і практичної діяльності Л.Б.Хавкіної у польському бібліотекознавстві // Бібліотекознавець Любов Борисівна Хавкіна: Харківський період діяльності (1888–1918): Зб. матеріалів / Харк. держ. наук. б-ка ім.В.Г.Короленка; Уклад.: А.М.Перепеча, Н.І.Капустіна. – Х., 2001. – С. 33–36.

28. Taramanova Karolina. Aleksander Mickiewicz // Polonia Charkowa. – 2001. – №1(5). – S.7. (Charkow w losach I zicin Polakow).

29. Хлєсткова Л.В., Дмитрієва О.М. Понад 80 років з ім'ям Короленка // Демократична орієнтація творчості В.Г.Короленка: Тези доп. наук.-практ. конф., присвяч. 150-літтю з дня народж. письменника 28 трав. 2003 р. – Х., 2003. – С.62–69.

30. Черевко А.О. Борис Осипович Борович (Фінкельштейн) // Дайджест – Е. – 2003. – №12(53).

31. Черевко А.О. Борович Борис Осипович // Енциклопедія сучасної України. / НАН України. – К., 2004. – Т.2 – С. 328.

32. Черевко А.О., Кульшицька Т.Л. Б.О.Борович як засновник Харківської культурно-просвітницької організації „Труд" // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2001 р. – Х., 2001. – С. 55–70.

33. Шерстюк Т.Г. Она привлекала к себе людей // Слово о друге: Памяти харьковского библиотекаря В.Г.Тромбицкой. – Х., 2001. – С. 16–17.

34. Шоломова С.Б. О литературном двойнике Короленко. Часть 2 // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2003 р. – Х., 2003. – С.87–101.

35. Шоломова С.Б. Об однофамильце В.Г.Короленко историке Прокопии Короленко // Демократична орієнтація творчості В.Г.Короленка: Тези доп. наук.-практ. конф., присвяч. 150-літтю з дня народж. письменника 28 трав. 2003 р. – Х., 2003. – С.41–52.

36. Ярошик В.О. З любов'ю до Слобожанщини: (Про Г.М.Каширіну) // Галина Миколаївна Каширіна: До 70-річчя з дня народж.: Бібліогр. покажчик. – Х., 2001. – С.4–9.

37. Ярошик В.О. З любов'ю до Слобожанщини: (До 70-річчя з дня народження бібліотекаря-краєзнавця Г.М.Каширіної) // Вісн. Кн. палати. – 2001. – № 11 – С.46–47.

38. Ярошик В.О. Розповідь про колегу // Тетяна Григорівна Шерстюк: Біобібліогр. покажч. – Х., 2001. – С.4–9.

39. Ярошик В.О., Сосновская Т.А. 115 лет из жизни библиотеки: (Из истории стр-ва здания ХОБ) // Райс. уголок. – 2001. – № 3. – С.11.

40. Ярошик В.О., Сосновская Т.А. Семь миллионов книг для каждого (З історії ХДНБ ім.В.Г.Короленка) // Райс. уголок. – 2001. – № 4. – С.14.

41. Ярошик В.О., Сосновська Т.О. Популяризація традиційного народного мистецтва Слобожанщини з залученням книжкових фондів ХДНБ ім. В.Г.Короленка // Культурна спадщина Слобожанщини: культура і мистецтво: Зб. наук.-попул. ст. – Х., 2004. – Чис. 2. – С. 39–41.

42. Ярошик В.О., Сосновська Т.О. Творчі зв'язки ХДНБ ім. В.Г.Короленка з богословським світом: (До 115-річчя заснування) // Короленківські читання: Матеріали наук.-практ. конф. ХДНБ 8 жовт. 2001 р. – Х., 2001. – С.48–55.

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА.....3
1. Читач – основний об’єкт соціологічних досліджень.....4
ЛІТЕРАТУРА.....14
2. Бібліотечні ресурси (фонди і каталоги, національна бібліографія, документознавство, краєзнавство).....15
3. Нові інформаційні технології в бібліотеках.....32
4. Історія бібліотечної справи і бібліотек України.....47

Наукове видання

Науково-дослідна робота
Харківської державної наукової бібліотеки
ім. В.Г.Короленка

Аналітичний огляд за 2001–2005 роки

Укладач Л.М.Багрянцева
Редактор С.М.Миценко
Відповідальний за випуск Л.П.Незнамова,
заслужений працівник культури України

Підписано до друку Формат паперу 60х84 1/16, 3,5 друк. арк., 3,15 обл.-вид. арк. Папір для множ. апаратів Тираж Замовлення №
Ксерокс ХДНБ. 61003, Харків-3, пров. Короленка, 18.